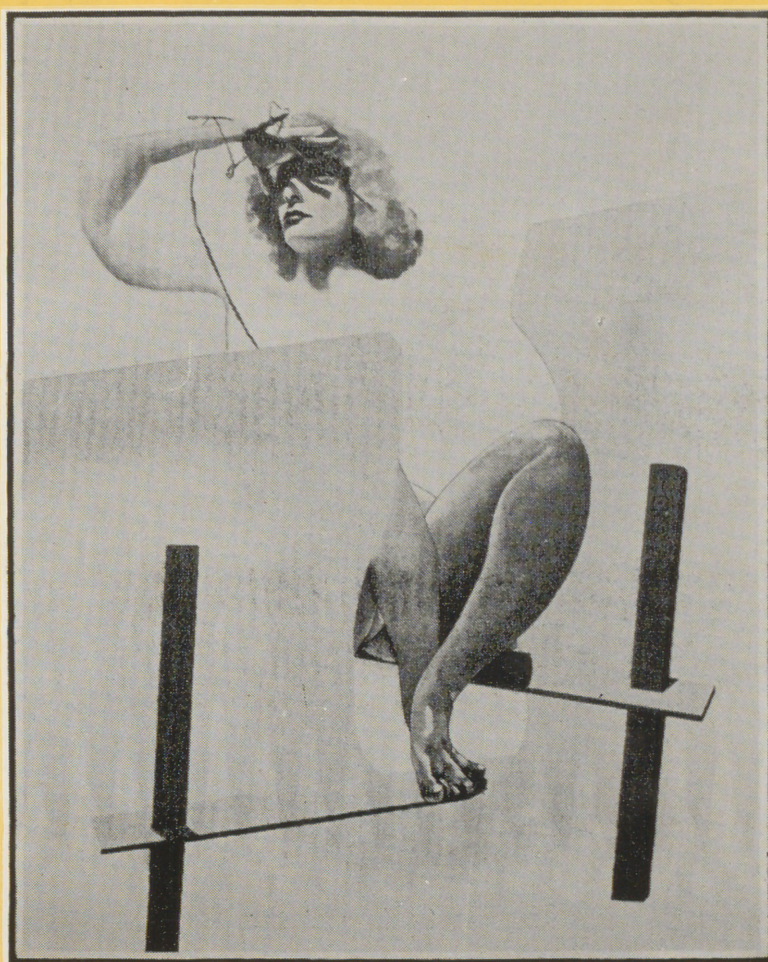

L 39

REVISTA DE LITERATURA, LLENGUA I ARTS.

Mallorca. Maig - Juny del 1982. Número 9. Preu: 200 ptes.

Bartolozzi
1981

"Miranda antiga"
Oli sobre tela 146 x 114 cm.

NEGACIÓ DE LA PRÒPIA VIDA
LES ARRAUXADES MEMÒRIES DE JOAN PUIG I FERRETER
per Miquel Dolç

SAINT-JOHN PERSE / ANÀBASI
Traducció de Josep Maria Llompart

EL PENSAMENT I EL MIRALL
per Gaspar Jaén i Urban

"la Caixa"
Cada dia
més
a prop.

Més de 700
oficines unides
per teleprocés
al vostre servei.

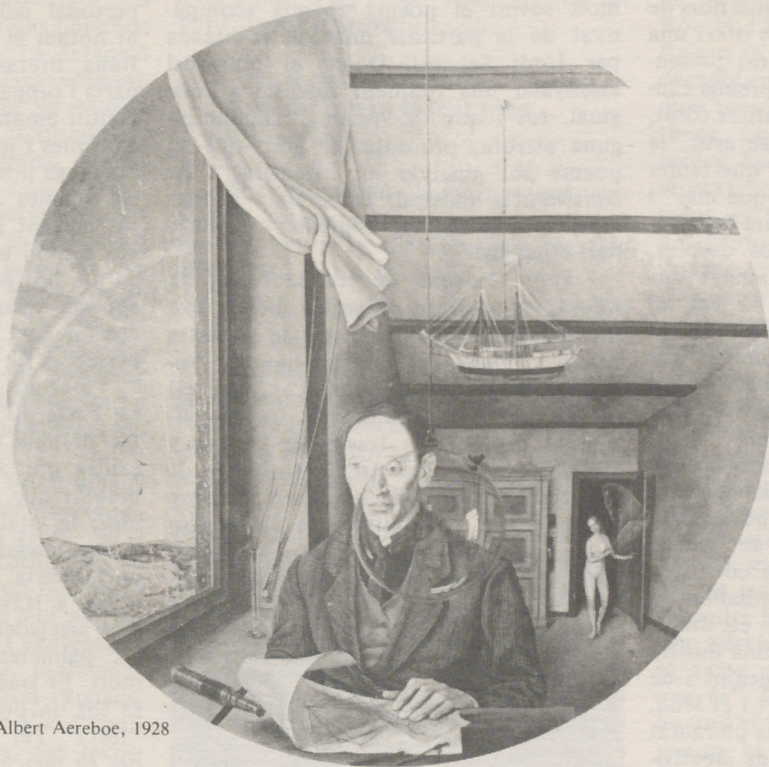

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

Latitud 39.

REVISTA DE LITERATURA, LLENGUA I ARTS.

Número 9, Mallorca, maig-juny, 1982.

The Hermit. Albert Aereboe, 1928

ÍNDEX: Notícia d'algunes publicacions recents de poesia catalana, per Pere Rosselló, ps. 4-5. El pensament i el mirall, variacions sobre un tema de Joan Navarro: "Bardissa de foc" per Gaspar Jaén i Urban, ps. 6-8. Negació de la pròpia vida: Les arrauxades memòries de Puig i Ferrer, per Miquel Dolç, p. 9. Poetes i poètica d'Eivissa, per Jean Serra, ps. 10-11. Damià Huguet o l'entusiasme al servei de la poesia, per Damià Pons i Pons, ps. 12-14. Itinerari literari d'en Gabriel Maura, per Antoni Artigues, ps. 15-17. Conversa amb Josep Maria Sala Valldaura, per Llorenç Homar, ps. 18-19. Mostrador, per Antoni Nadal i Joan Buades, p. 20. The poet's lover spendeth a fortnight in Österreich, per Lluís Urpinell, p. 21. Redacció d'estiu, per Vicenta Pastor, ps. 22-23. Somni, per Bartomeu Arbona, p. 24. Anàbasi (tres fragments), de Saint-John Perse, traducció de Josep Maria Llompart, ps. 25-26. Casino de difunts, de Tristan Corbière, traducció de Mª Antònia Socas Albadalejo, ps. 27-28. On són els estudis bascs?, per Ignasi Mascaró, p. 29. La dificultat de l'art (II), per Pere Font, p. 30.

"Latitud 39," Impremta, 1, principal 2^a. PALMA (MALLORCA)

Equip coordinador: Damià Pons, Pere Rosselló, Joan Melià, Pere Font, Joan Mas, Rafel Crespi, Andreu Vidal, Antoni-Lluc Ferrer, Joan Buades, Jean Serra, Andreu Morell, Vicent Salvador.

D.L.: P.M. 27-1981. IMPRIMEIX: LA COOPERATIVA SON ESPALVOLET tel. 288357

Els escrits apareguts a "Latitud 39" expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Preu d'aquest exemplar: 200 ptes.

Notícia d'algunes publicacions recents de poesia catalana

PERE ROSSELLÓ BOVER

Em proposo en aquestes pàgines de donar informació de les més recents novetats poètiques, si bé m'hauré de limitar sovint a unes breus notes sobre els llibres publicats fa poc. En números anteriors de "Latitud 39" Joan Mas i Vives oferí una anàlisi panoràmica de les obres presentades a la darrera edició dels premis Ciutat de Palma de poesia. Entre altres coses, el nostre company deduí que avui "la poesia és plena de vitalitat", "que tenim un cens de poetes més nodrit que mai" i "que el realisme no ha dit encara la darrera paraula" (1)... Pocs mesos després, quan les editorials —les més o menys normals i les "microscòpiques"— ja han fet l'estrall anyal amb motiu de la sacrosanta Festa del Llibre, podem comprovar que les afirmacions abans reproduïdes no eren gratuïtes i que també poden ser aplicades als llibres publicats recentment.

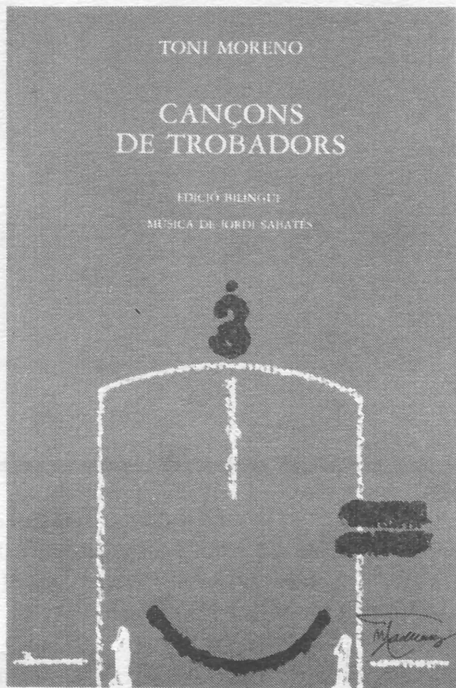
Un dels trets que sol esser més esmentat quan hom pretén de caracteritzar la situació actual de la nostra poesia és el de la varietat de tendències, de "poètiques" diferents i oposades que coexisteixen i que, amb més o menys cordialitat, es toleren mútuament. Doncs bé, els llibres de què tot seguit parlaré són una mostra d'aquesta diversitat de concepcions i de realitzacions de la Poesia, l'Art i el Món. Endemés vull afegir que aquesta pluralitat pot esser una font estimable de creativitat. Emperò també em desassossega el dubte de si tots aquests llibres no neixen en un camp erm, empobrit per temptatives anteriors que no han reeixit i amb un públic minso i cansat.

LES ARRELS DELS TROBADORS

Començaré analitzant un llibre que, encara que no sigui una obra de creació pròpiament dita, em sembla interessant sobretot per la seva intencionalitat. Em referesc a *Cançons de trobadors* de Toni Moreno ². Es tracta de les versions modernes de catorze poemes (més que no "cançons" com a gènere) dels nostres primers poetes medievals. Cada un va acompanyat del text original provençal i de la traducció fidel, per la qual cosa s'han basat en el mestratge de Martí

de Riquer, insubstituïble en aquesta matèria. El recull, però, admet el títol de "cançons" ja que es tracta de versions per esser cantades. D'aquesta manera, molt sovint el poema apareix acompanyat de la partitura musical, realitzada per Jordi Sabatés. Quant al text, cal assenyalar una freqüent fidelitat a l'original, tot i que de vegades s'elimina alguna estrofa, procediment amb què el poema sol guanyar en intensitat i en consistència musical. Es tendeix a conservar els mateixos esquemes sil·làbics dels originals.

Però *Cançons de trobadors* ha de valorar-se sobretot a partir de la seva intenció de "trobar les arrels de la nostra cançó", "donar a conèixer aquests trobadors, de manera popular" ³. Per tal d'aconseguir-ho, l'autor va fer-les públiques en 1978 a través de recitals a "Zelesté", amb la col·laboració de J. Sabatés i J. Cortadelles. Amb el llibre s'amplien les possibilitats de divulgació,

però em sembla que d'aquesta manera el públic ha de ser forçosament més reduït que el que es podria aconseguir amb un mitjà com és el disc.

GASPAR JAÉN I URBAN: UNA FESTA EXUBERANT

Gaspar Jaén, jove poeta valencià, ha publicat recentment dos llibres força in-

teressants: *Cambra de mapes 4* i *La Festa 5*. El primer és un poemari on s'hi pot advertir una pluralitat de motius íntimament relacionats amb la vida y el món personal del poeta. Així, per exemple, hi notam el seu amor per l'arquitectura, Itàlia, Bretanya, etc. En cada una de les parts i subparts en què el llibre es divideix l'autor empra distints tipus de formes estròfiques i mètriques: des del sonet blanc als llargs poemes de versos mesurats, fins als poemes curts sense mètrica ni rima, tot passant per la cançó. *Cambra de mapes* respon a una actitud estètica marcada per dos pols distints que s'alternen en aquests versos: el misteri, la màgia, el desconegut...; i l'arquitectura, la raó, la perfecció formal, l'esteticisme...

Més uníson però menys espontani és *La Festa*, llibre amb què aconseguí el darrer premi Ciutat de Palma. Aquí tot se centra en la tradició del misteri d'Elx, pretext que li serveix per copsar i comunicar la vitalitat bigarrada del seu poble, la seva alegria, el seu dolor. La intenció és "realista": mostrar-nos l'essència del poble a través d'una de les celebracions més arrelades en ell, un poble que —com les palmeres d'Elx— viu amenaçat de mort. Es tracta, per tant, d'una festa que és tot un poble i d'un poble que és una "festa". Per aquest motiu crec que el llibre és relacionable amb un realisme exuberant i complex, vinculat estretament amb Vicent Andrés Estellés. Hi ha també un vessant contemplatiu, d'assumpció del real, potser influït per J. Carner, com el del poema "Monges i ventalls". Vegem-ne un fragment:

"Les monges de l'asil,
pels corredors ballant
amb campanes d'argent
que porten a les mans.

S'envolen les mongetes
amb tant de negre i blanc!
Pel corredor de l'orgue
hi ha auques i ventalls.

1. MAS I VIVES, Joan: "Radiografia d'un premi de poesia", LATITUD 39, núm. 7, gener-febrer, Mallorca, 1982, p. 4.

2. MORENO, Toni *Cançons de trobadors*. Text original i adaptació moderna. Música de Jordi Sabatés. Edicions del Mall (Llibres del Mall, sèrie poesia, 49) Sant Boi de Llobregat, Barna 1981.

3. Op. cit., p.5.

4. JAÉN I URBAN, Gaspar: *Cambra de mapes*. Edicions del Mall (Llibres del Mall, sèrie poesia, 62). Sant Boi de Llobregat, Barna 1982.

5. JAÉN I URBAN, Gaspar: *La Festa*. Ed. Moll (Balanguera, 30), Mallorca, 1982.

Les novícies parlen,
miren, doblen el cap;
se toquen i somriuen;

s'indiquen el forat
de les portes del cel.
Quant de rosari blanc!" 6

L'aspecte lingüístic em sembla especialment remarcable. El poeta no es repremeix a l'hora d'emprar dialectalismes i mots vulgars arrelats al poble valencià. Per això també *La Festa* és una obra d'una gran exuberància verbal —no sempre ortodoxa—, que em recorda la piro-tècnica valenciana.

UN ENTRUNYELLAT DE VIVENCIES

Una altra novetat d'aquests darrers mesos és *Descoberta de temps* 7 de Montserrat Manent. L'autora concep la poesia com un mitjà d'expressió personal, de comunicació de les pròpies vivències. Un tipus de poesia que respon a uns impulsos "romàntics", experiencials. La intenció primordial sempre és la mateixa: comunicar-se. Per això, sembla que ha escollit la fórmula de la senzillesa i la simplicitat i que ha rebutjat altres camins poètics més amarats d'intel·lectualisme, la qual cosa té els seus avantatges i els seus inconvenients: si bé, per una part, és una poesia que pot arribar a un públic més o menys ampli; per altra banda, cau fàcilment en llocs comuns que, amb molta freqüència, sovintegen aquest tipus de poesia. Nogensmenys, hem de remarcar la presència d'un impuls que, en canvi, sol manca en molts d'altres poetes que demostren un domini perfecte de la "tècnica".

Crec que també es pot situar dins la línia d'una poesia de caràcter personal, però molt més passada pel sedàs de la "literatura", el poemari *Erosfera* 8, de Guillem d'Efak. Es tracta d'un bell recull de temàtica amorosa, en què s'hi pot advertir la utilització de mots i expressions d'arrel popular mallorquina, juntament amb el ressò de poetes clàssics catalans, antics i moderns. Es freqüent l'ús d'imatges i comparacions casolanes, que recorden sovint Ausias March. També em remet al poeta de Gandia el tema de l'oposició carn-esperit; però, el que en Ausias March era un problema moral personal, sembla que en el poeta manacorí és més tot una qüestió estètica o el lleu reflex d'un conflicte social. De totes maneres, el més interessant del llibre és l'expressió senzilla i màgica, popular i culta alhora, que l'autor sap aconseguir amb una facilitat que sembla innata, com es pot notar en els llibres seus publicats anteriorment. Per acabar, podríem definir (o descriure) *Erosfera* com un poema llarg en versos lliures, interromput a intervals regulars per sonets sense rima que constitueixen la part més important del recull.

DEL SIMBOLISME A LA IRONIA

Sota el títol d'aquest apartat/calaix de sastre parlaré de quatre llibres difícilment classificables i amb diferències notables entre si. Les intencions, el llenguatge, la concepció del món, etc. varien en aquests quatre poetes, però, com he dit al principi, la diversitat també pot ésser un element de cohesió.

Paradís de cendra 9, de Francesc Prat i Figueres, presenta un tipus d'escriptura de filiació neosimbolista. Es tracta d'un llibre regit per l'equilibri, per l'"ofici" que el seu autor demostra posseir. Formalment, s'alternen dos tipus de poemes: uns, més o menys llargs, on hi predominen els versos decasíl·labs sense rima; i, els altres, formats per haikús. Ambdós exploren l'univers vital del poeta, que és marcat per la presència constant de la mort. Però aquesta no és entesa com quelcom tràgic o negatiu, sinó com a part d'un procés vital caracteritzat per l'amor i la transformació.

"Sobre el cadàver
d'un cuc que es va fent terra,
la flor d'amor" 10.

El poeta no tem la mort perquè tampoc no espera massa de la vida, puix que sap que també en ella hi regna la mort, la infelicitat:

"L'home tot ho malmet i s'ho fa tot esclau" 11.

Paradís de cendra utilitza un llenguatge simbòlic, natural i vitalista, amb la freqüent identificació amb el paisatge. Els elements d'aquest remeten sempre a la realitat humana de l'autor, al problema existencial de l'home. Crec que l'experiència poètica de Prat ha de situar-se en la mateixa línia que la d'altres contemporanis nostres, els quals, tot partint de l'assolit pels autors més clàssics del segle XX (Riba, Carner, Espriu...) i amb una evident preocupació per l'element formal realitzen una poesia que parteix dels problemes personals més transcendents i universals, tot analitzant-los des d'una òptica esteticista i sensual.

També voldria fer esment dels aplecs *Cicle Lunar* 12, d'Antoni Socies i Cladera, i *Reixes d'aigua* 13, de J. M. Sala-Valldaura. La brevetat del primer (8 poemes) no em permet d'extreure gaires conclusions sobre la personalitat literària d'aquest jove autor. L'eix del recull se centra en la relació entre el poeta i la lluna, motiu d'arrel romàntica, ironitzada i, sobretot, erotitzada per l'autor. Podríem assenyalar com un dels trets característics d'aquests poemes la cura de l'especial disposició dels mots en el paper, la importància dels buits..., tret que l'emparenta amb el segon d'aquests llibres.

Raixes d'aigua —no m'hi extindré gaire puix que "Latitud 39" en publica altres comentaris— representa una tendència més influïda pels poetes anglosaxons, i que sembla ser una constant de la col·lecció Tafal. Cal destacar-ne el joc conceptual, l'edificació mental despullada dels elements considerats com a no essencials fins a l'extrem d'estar a punt de caure en l'hermetisme. De totes maneres, però, amb aquests recursos J.M. Sala-Valldaura aconsegueix versos plens d'ambigüitat i bellesa.

Finalment, voldria parlar de l'"experiment" —aquest és el terme més escaient que he trobat per qualificar-lo— de Gerard Vergés titulat *L'ombra rogenca de la lloba* 14, guanyador del darrer premi Carles Riba. És aquest un llibre singular i desconcertant, on s'hi pot advertir una crisi estètica, i ètica, latent. Està dividit en dues parts: la primera és un poema de 345 versos decasíl·labs en boca de Ròmul; i la segona, les notes en prosa que Remus fa dels versos del seu germà. Es un desdoblament del llibre i del seu autor en dues personalitats oposades i complementàries. Com diu Xavier Bru de Sala al pròleg, les notes resulten molt millors que el text poètic pròpiament dit. Efectivament, es tracta d'un poema molt marcat per l'automatisme, sense unitat temàtica vertadera, els millors versos del qual són els que l'autor ha plagiat —com desvergonyidament ens va confessant a les notes— dels clàssics (Virgili, Ausias March, Shakespeare, etc.). Nogensmenys, gaudeix d'una cadència constant i de moments que, si admetem el joc culturalista de Vergés, estan dotats d'una certa gràcia. El plantejament és, per tant, el que cal valorar d'una manera més positiva, ja que constitueix el més original del llibre. Remus mateix, el comentarista, admet que es tracta d'una convenció del poeta: Ròmul i Remus —diguem-ho ras i curt— són gairebé un pretext. Un pretext, això sí, sense el qual aquest llibre no seria el que és" 15. Rera aquesta formulació hi ha una visió especial del món modern: el poema es un parany que cal que sigui posat al descobert mitjançant les notes; així també, el nostre món és una trampa i sols cal esperar-ne la destrucció. Es tracta d'un recurs irònic, cínic, d'un poeta que, al capdavant, no espera res del seu ofici, com ens confessa en aquests versos finals:

"No restarà
de tots nosaltres ni un remot perfum.

I encara així, jo Ròmul, fill de Mart,
deixo escrits aquests versos.

(Certament
no amb massa fe ni amb massa
confiança).
Heu de saber, però, que aquestes
coses
de primer van ser escrites al meu
cor." 16

Mallorca, maig 1982

6. Op. cit., p. 27.

7. MANENT, Montserrat: *Descoberta de temps*. Ed. Moll (Balanguera, 29), Mallorca, 1982.

8. D'EFK, Guillem: *Erosfera. Poema i Contrapunt*. Casa de Cultura - Caixa de Balears "Sa Nostra", XI, Manacor, 1982.

9. PRAT I FIGUERES, Francesc: *Paradís de Cendra*. (Pròleg de Joan B. Bertran), Edicions 62 (Llibres de l'Escorpió, poesia, 72), Barna, 1982.

10. Op. cit., p. 22.

11. Op. cit., p. 75.

12. SOCIES I CLADERA, Antoni: *Cicle Lunar*. Espurnes, 10. Mallorca, 1982.

13. SALA-VALLDAURA, J.M.: *Reixes d'aigua*. (Dibuixos de Ramon Canet) Tafal, col. de poesia, 12. Son Coc. Ciutat de Mal, 1982.

14. VERGÉS, Gerard: *L'ombra rogenca de la lloba*. (Pròleg de Xavier Bru de Sala). Edicions Proa (Els llibres de l'Ossa Menor, 118), Barna, 1982.

15. Op. cit., ps. 34-35.

16. Op. cit., p. 29.

El pensament i el miralls

Variacions sobre un tema de Joan Navarro: “Bardissa de foc”

GASPAR JAÉN I URBAN

0. INTRODUCCIÓ: El text “El pensament i el mirall (Variacions sobre un tema de Joan Navarro)” junta versos dels cinc reculls poètics de l'autor ordenats temàticament i explicats amb referències alienes a la seua obra.

Amb aquestes referències —sobre tot literàries, però també cinematogràfiques, crítiques i personals he volgut aproximar-me al món mític, terriblement personal, tancat i suggerent, del poeta. Es la meua intenció començar a desxifrar l'obra de Navarro més enllà d'estrictes qualificacions valoratives i d'opinions només ditiràmiques.

Bàsicament m'ha interessat la seua simbologia, els seus conceptes repetits des de fa deu anys gairebé com en una successió de miralls que s'apropen tot i definint la imatge de l'objecte que reflecteixen, sense canviar-lo, però.

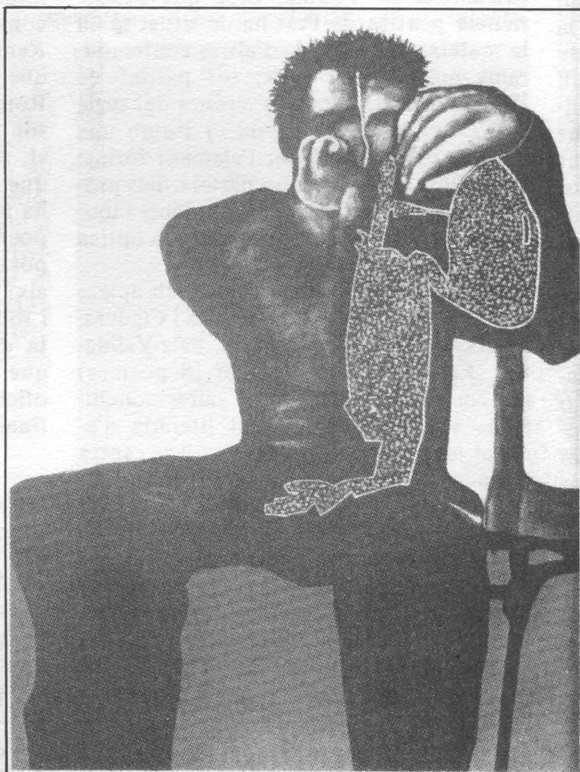
M'ha semblat que la millor manera de fer aquesta tasca era, precisament, utilitzar com a entramat base del meu discurs les paraules de l'autor. Canviar-les de lloc; reordenar-les, unir discursos idèntics que apareixen en poemes o llibres diferents... i dir, amb mots de Navarro, allò que jo vull dir d'ell.

És tractava d'explicar el fet poètic des del mateix fet. La voluntat assagística, doncs, devia intervenir-hi amb el mateix, diguem-ne, to.

No es tracta d'un altre joc d'espills. Haver-ho fet d'una altra manera, hauria estat escriure un llibre sençer, un assaig erudit, gruixut i extemporani.

Quedi clar, doncs, que no hi ha més intenció poètica en les paraules que segueixen que la que pugui resultar de l'aproximació a un fet poètic cabdal dels darrers anys, com és la poesia que expliquen.

Arranz Bravo, 1981 (Galeria Quatre Gats)

I. ALFA.

L'últim matí de Novalis —Omega— era ja en el principi. En el principi era el verb, més també fou el final.

El teu nom és A. Ets A. Con, muntanya, piràmide. Causa Primera. Principi de totes les coses, segons el sentit que li dona l'alquímia. Alfa de la Divinitat. Inici del món. Mag per a l'Aleph hebreu.

Ets una barca que arriba a tu mateix, illes de l'alba.

Ets A i t'agombolen els astres.

Essencialisme de la femineïtat. Gran sexe femení. Inversió de la realitat. Espill. L'altra cara.

Ets l'Altre. Andrògin. Crorimitekba de Palau i Fabre.

A i l'Altre en el principi. Alfa i Ome-

ga. Déu. Ets Déu. Com ho és tot en l'hora de la mort.

A és l'escarceller. Dansaire. Cisellaire. Caçador. Coraller. Afinador de la plata. Ballarina. Cavaller abillat de miralls. Paisatge amb una sola figura. Història amb un únic actor. El cos vora el riu, un munt de cendres ara.

A coneix la crònica d'A. Vet-la aquí.

Un discurs impossible, si no fos que només els discursos nonnats són impossibles.

Aquest és un discurs mentider. Un relat inventat. Les faltes paraules. Ja deu anys endarrere embrutaves la realitat, encetaves el discurs i pensaves que érem un somni.

II. FOC, BARDISSA, CERCLE.

La bardissa de foc és Déu. la sosa de Moisès, que es crema i no es gasta. Com el foc de l'infern, inassequible a la ment. Incompreensible com l'eternitat..

La bardissa de foc és el cercle sagrat, la representació del temps.

La circumferència, on cap punt hi ha marcat, és la imatge de l'etern retorn, la figura on el principi coincideix amb el final.

Les representacions medievals de l'any tenien forma circular.

La bardissa de foc són les runes circulars de Borges, on un home crea en somnis un altre home invulnerable al foc, que hi viurà riu amunt.

Un cercle de flames rodeja les runes ("Set cercles de foc rodegen la ciutat"). I l'home que pensa no es crema ("Un vent agre m'ha dit que no he de témer el foc"). I s'adona de l'engany. I no li dol.

La trampa. L'engany de la realitat confosa amb el crit de l'espill: l'home que pensa un home invulnerable al foc que hi viu riu amunt és, ell mateix, invulnerable al foc, pensat per un altre home que hi viu en unes altres runes circulars riu avall.

L'escena que conté dins d'ella la mateixa escena, que conté dins d'ella la mateixa escena, que conté dins d'ella la mateixa escena, que conté...

III. MURALLA, TORRE, CIUTAT.

Sulamita, al Càntic dels Càntics afirma: "Jo sóc un mur". La muralla, símbol místic, és la caverna del món, la impossibilitat d'eixir a l'exterior. La ciutat materalerna.

El caràcter màgic dels murs envolta la ciutat: burxa-li el cervell a la ciutat.

La ciutat, esquelet de tenebra. (Els carrers de la ciutat, amb ses ombres m'angunien)

Jacints i roses, boira i setí als túnels que la travessen.

La ciutat, que obri els ulls quan maten els cavalls a perdigonades.

La ciutat que el criminal encercla.

La ciutat que dorm quan les àguiles ponen ous a les estrelles.

La ciutat de les més altes torres, on la ciutat és un núvol.

La ciutat, que broda teixits de silenci.

La ciutat com un laberint de cristalls i bromes.

Enllà de la muralla, on els rius de neu s'ajunten amb la mar, no hi ha jardins, ni boscos, ni fonts.

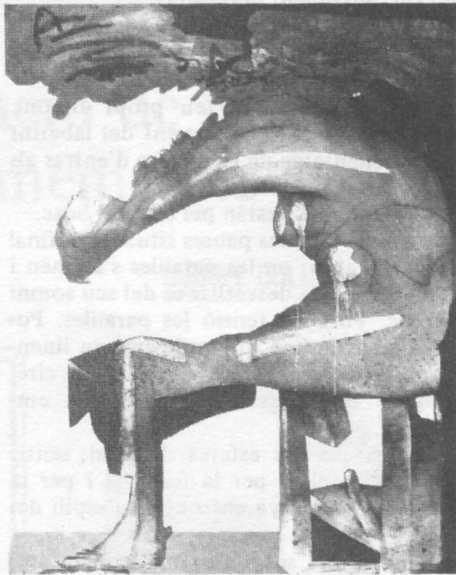
Enllà de la muralla, on s'oblida, has perdut les més altes torres.

La torre, escala entre el cel i la terra, el form dels alquimistes, que tenia forma de torre. La torre, vertical definitiva, que és l'home.

Buscar el torrer i la mar, que són assassins, per tota la ciutat. Els assassins que degotegen vidres als salzes. El torrer, que embadalía l'alba amb la seua bandera.

L'assassí que més t'estimava.

La tardor encercla la ciutat.

Arranz Bravo, 1981 (Galeria Quatre Gats)

IV. CASA, CAMBRA.

Dins la ciutat, presoner de fantasmes, penses; presoner dels animals que assustaven a ta mare quan et duia al ventre.

El discurs més possible:

"La mare, que preparava la matança del porc. Els crits dels nens al carrer; foc d'hivern; les brases. La vesprada creuada pels avions. Emmanta'm, que tinc fred!"

Fas paradissos on feres omplir safes de sang antany.

Cambres que coneixen el teu principi.

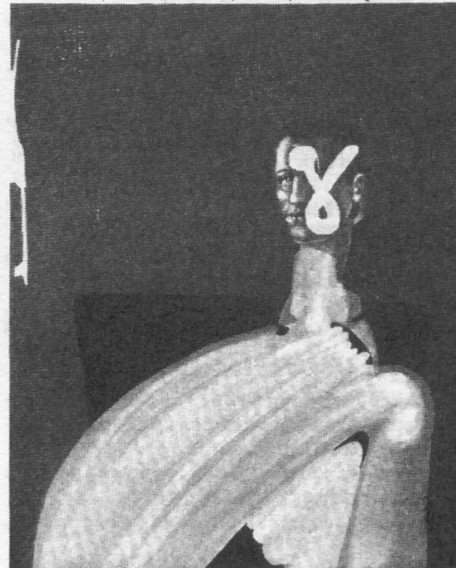
"Els dragons del sequer de Sant Antoni al bell mig de l'estiu. Immensa badia de pinassa. La platja, plata i murmur de velles fogueres. Ai! tot l'espant del món al pit d'un infant de cara de cera que tenia la boca plena de minuts repetits i hores descolorides i s'omplia les galtes amb punxes de roser i amb pedres.

"Sabates noves; el cap rapat amb una fulla d'afaitar; el cos ple de pàl·lids lliris de mar. Jugava a cercar tresors a les golfes de ca l'avi. Sargantanes en terrines de vidre.

"Les migdiades apegaloses. Pecats. Pecats.

"Amb el dinar a la gola, cartera en mà, surt de casa. Tornaré tard. No m'esperes. Les llargues parets del col·legi de monges. L'home que xuclava la sang".

Arranz Bravo, 1981 (Galeria Quatre Gats)

I al rebost, l'oli es fa vell. L'avi guarda encara mostres a les gerres. Rutes d'antics criadors de cucs de seda i anemones a les andanes del Raval de Sant Roc. Una remor de nous i panses que s'enfila per les escales.

Es l'oblit de l'antiga vida.

Els records se t'esborren.

Puja a les torres, presoner! Crida la mort!

Cerca els plànols perduts. Mapa de cambres. Plena d'escrits l'espai tancat de l'estança.

Galions s'esquitllen pels corredors.

Posa pomes verdes entre els llençols ben planxats, doblats i guardats al calaix de l'armari. Guaita quina olor d'herbes quan et mossegues la pell dels braços!

Als ulls, calvaris de pedra. La cambra sempre és buida.

Mira que quan el viatge s'acaba, comença la vida.

V. CEL, TARDOR, HIVERN.

Les primeres gavines de maig tacaven el cel. El cel brut de gavines.

El cel, un espill d'aigua quieta. Aquell cel tatuat. Els plànols del cel. Les pedres del cel que espumegen.

El blau del cel és el vel amb què la divinitat es tapa la cara. El cel de les bigues més altes, on s'enforquen els bous.

El món estigué tancat tot un any dins d'un ou. En obrir-se mig ou era d'or i l'altre mig de plata. Aquest mig era la terra. Aquell altre era el cel: esperit masculí; número tres.

La neu se'ns emportava lluny.

Les estacions damunt la planúria; les flors de l'equinocci; la tardor, que els grecs representaven amb raïms i cistelles de fruites. També la tardor era una llebre.

La tardor, dintre teu, com un verí de ferros rovellats, et trencava el cor.

La tardor aferrada als déus de jade.

La tardor, emboscada a les cambres de les mansardes.

L'hivern era una sargantana amb el cap descobert. Arbres sense fulles. Fruites de l'hivern: llunes i datileres.

A l'hivern, els garatges deserts de la ciutat et parlen de mort. Aquell garatge buit ple de rovell i mascara del Carrer de Quart de Dins: tolls de petroli; fosca amb baf de gats; gats que es barallen; gats que moren de follia; gats que rodolen per les teulades.

VI. ASSASSÍ, ESPILL, VAIXELL.

Et menges damunt les veles. Et menges i esdevens tomba teua. Monstre de grocs submarins. Angel negre suïcidat als penya-segats dels Ports.

Són els suïcides que Gimferrer observà passejant per Beverly Hills. La nit de l'assassí ja arriba; dispara dues, tres vegades a qui no volia cap nom. Darrer tango a París. Una pedra de ferro li traspasa el pitram. Els ocells es maten als parabrises dels cotxes. Los asesinos llevan zapatos de charol. Fuman rubio. Sonrien. Disparan.

Assassins dels carers de l'alba.

No aneu mai a la pensió Bonet.

Venècies imaginades davant la mar dels teatres. Els hotels més lluent i formosos. Manolo Caracol i Mari Pickford. Gitanes que coneixen el teu destí i t'escriuen el nom a les mans i a les parets. Gitanes que coneixen el teu destí i t'es-

tures. Gitanes que piquen de mans. Gitanes que dancen.

Monges, fetilleres d'ungles roges. Monges penjades per amor.

Joc d'espills que l'espill et regala.

Evoques els vaixells de folls. Vaixells a les Cales del Diable. Vaixells de negra bandera on s'acaba la mar. Barcassa pirata. Timbes per als navilis del son: Barques on hi anaves. Naus que Danubi avall arplegaven els folls d'Europa.

Vaixells vençuts que ploren i besen l'arena del teu país.

VII. CIRC.

Hi ha un equilibrista que porta una estrella a la galta. Un aprenent d'equilibrista penja de les palmeres la pell del ciellaire.

Els ciclistes fan exercicis de malabarismes, cabelleres de pallaso.

Traficant de misteris, comerciant de daus: un colp de Mallarmé.

Al trapezi s'ha occit un pallaso fent un gran saltiró.

Un avió, com una ballarina, embadaleix els núvols. L'irradiador del port i les gavines. Joan Salvat Papasseit escolta el fonògraf, mira el tram i diu: "Edisooooooooooooon!!"

VIII. LABERINT.

Laberint secret de mil portes, el poema; construcció arquitectònica sense finalitat aparent, de complicada estructura i de la qual és impossible sortir quan s'és dins.

Laberints d'Egipte que Plini situa al Llac Moeris; de Cnossos i Gortyna a l'illa de Creta; Laberint de Lemnos; Laberint etrusc de Clusium.

Laberint i caos, aquí el laberint circular del poema s'ha dibuixat per a enganyar el dimoni i tancar-lo dins. Diagrama

del cel. Moviment dels estels.

La insistència en el tema de l'entrada al laberint pressuposa el desig d'arribar al centre. D'on mai no es pot eixir.

Aquí, ets tu el teu propi dimoni. Minotaure. I el coneixement del laberint és l'aprenentatge de la manera d'entrar als territoris de la mort.

El laberint s'estén pel clar del bosc.

La clau, en les pauses situades al final de cada ratlla, on les paraules s'animen i estan a punt de desvetllar-se del seu somni prosaic. Posa en tensió les paraules. Putes!. Tiba-les fins que esdevinguen lluntes i espectaculars. Espectacle de circ. Intuïció prodigiosa. Els mots que embuixen.

Gust per les esferes del mal; sentit destructor; plaer per la foscuria i per la nit. Gran vergonya enfront de l'espill del món.

Moral del sexe pròxima a Sade. Desbarrelament infinit davant del món que l'envolta.

Navarro no va llegir Rimbaud.

La seva fredor naix d'una passió desesperada i d'una desesperació mai acabada d'assumir. Naix encara del seu propi mite; d'ell mateix com a mite.

Esriptura violenta; metallenguatge de la realitat; realitats trivials alçades a categories poètiques. El poeta tira taronges amb força contra la cara del lector.

i IX. PEDRA, XIPRER, BENAURANÇA.

Enllà de la muralla del temps vindrà a deixar-te flors cada dia. Un plat d'arròs ran de les ones en se que la marea baixa, aquell que oferia pedres als déus. Tres pedres al cel. Tres xiprers. Aquell que va plantar tres arbres benaurats enfront de sa casa. Tres arbres per a quan tu hi arribares, naufrag de la mar de Sicília.

Com Morel, algú tornarà a gravar les imatges de la pel·lícula a una de les illes

desertes de Bioy. Usurparà el lloc de l'altre. I morirà d'amor per tu. Farà de nou la història per a anar fins les muntanyes que el ventre del desert devora. Cercarà els mapes de les cambres del teu cor. Et rosegatà els mapes de les cambres del teu cor. Et rosegatà les dents. Es menjarà la teua llengua mentre els seus ulls ploren i sagnen; el teu cap apretat amb força contra el pit. Li traurà els ocells al teu cos, petxines als cabells.

T'estimaré sempre. Et pujaré braços d'hortensies a l'estanca del teu món, per les decretes que et fan companya santa en l'hora de la mort. Camins que ens estimàrem. Verds de les ermites.

Amic, amic, on ets?. Ja no podràs saber mai com t'estimava. D'on et ve tan nova crueltat? Al teu cos que odiaves li portaré falçats de flors, queviures damunt la terra de la mar, immensa platja on les escumes mormolen pudor de magnòlies i mort.

Cementeri marí, aqueix sostre tranquil per on van els coloms. Xiprers de comiat vora mar. Li tire amb ràbia tres pedres al cel, portal de les aigües. La mar, la mar sempre recomençada, i tu enterrat al jardí, amb el mal son dels grills i amb les panteres.

El teu cos, que era de fum allà per l'any setanta, caixa de peixos vora la mar ara, vaixell de folls que arriba a l'illa, els llavis plens de mar, caragols pegats al ventre. Broses marines a la boca dient-me adéu.

Em trencaré les mans a cops d'enyor.

¿Qui et traurà les escates dels ulls?

Adéu.

Silenci.

L'Eternitat comença.

Ciutat d'Ex, 4 d'abril de 1981.

EPILEG: REFERÈNCIES PER A UNA LECTURA DE J. NAVARRO.

1.

- Bertolucci, Bernardo: "Last Tango in Paris", 1972.
- Bertolucci, Bernardo: "Luna", 1979
- Delvaux, André: "Une soir, un train", 1968.
- Duras, Margueritte: "India Song", 1975.
- Guerra, Ruy: "Sweet Hunters".
- Losey, Joseph: "The criminal", 1960.
- Schloendorff, Voljer: "El tambor de Llandra", 1979.

2.

- Alighieri, Dant: "La Divina Comèdia", versió d'Andreu Febrer. Barcelona, 1974.
- Altaïó, Vicenç; Sala-Valldaura, J.M.: "Darreres tendències de la Literatura Catalana (1968-1979)". Barcelona, 1979.
- Anònim: "Càntic dels Càntics", versió de Fundació Bíblica Catalana. Barcelona, 1968.
- Bioy Casares, Adolfo: "La invención de Morel". Buenos Aires, 1968.
- Bioy Casares, Adolfo: "La invención de Morel". Buenos Aires, 1968.
- Bonet, Josep Lluís: "Getsemaní", València, 1980.
- Borges, Jorge Lluís: "Ficciones", Buenos Aires, 1956.
- Cavalcanti, Guido: "Rime", a cura de Giulio Cattaneo. Torí, 1967.
- Cirlot, Juan Eduardo: "Diccionario de sím-

bolos", Barcelona, 1978.

- Copleston, Frederick: "Historia de la Filosofía", Vol I, a cura de Manuel Sacristán. Barcelona, 1973.
- Escrivà, Vicent: "Del Brau d'Ausiàs March a l'animalogia valenciana actual", València, 1980.
- Fabregat, Amadeu: "Carn Fresca (Poesia Valenciana Jove)", València, 1974.
- Foucault, Michel: "Histoire de la Folie à l'âge classique". París, 1964.
- Garcia Calvo, Agustín: "Lalia", Madrid, 1973.
- Gimferrer, Pedro: "Poemas, 1963-1969", Barcelona, 1969.
- Gimferrer, Pere: "Mirall, Espai, Aparicions", Barcelona, 1981.
- Jaén i Urban, Gaspar: "Les Flors de Bruc", València, 1978.
- Jaén i Urban, Gaspar: "Cambra de mapes" (1976-1980), Barcelona, 1982.
- Joan: "Apocalipsi", versió de Fundació Bíblica Catalana, Barcelona, 1968.
- Mallarmé, Stephan: "Un colp de daus", versió de Ramón Pinyol. Sant Boi, 1978 (inèdit).
- Marco, Joaquim; Pont, Jaume: "La Nove Poesia Catalana. Estudi i Antologia". Barcelona, 1980.
- Navarro, Joan: "Grills esmolens ganivets a trenc de por", València, 1974.
- Navarro, Joan: "L'ou de la gallina fosca", Barcelona, 1975.

- Navarro, Joan: "Vaixell de folls". València, 1979.
- Navarro, Joan: "Bardissa de foc", Barcelona, 1981.
- Nietzsche, Friedrich: "Sis poemes", versió de Joan Vinyoli. Barcelona, 1979.
- Nietzsche, Friedrich: "Ecce Homo", versió d'Andrés Sanchez Pascual. Madrid, 1971.
- Novalis, Friedrich von Hardenberg: "Himnes a la nit", versió d'A. Tàpies Barba. Barcelona, 1975.
- Oliva, Salvador: "Mètrica Catalana", Barcelona, 1980.
- Palau i Fabre, Josep: "Poemes de l'Alquimista", Barcelona, 1977.
- Pasolini, Pier Paolo: "Le ceneri de Gramsci" Milà, 1976.
- Pau: "Epístoles de Sant Pau", versió de Fundació Bíblica Catalana. Barcelona, 1968.
- Paz, Octavio: "La Centena (Poemas: 1935-1968)", Barcelona, 1969.
- Salvat Papasseit, Joan: "Poesies", a cura de Joaquim Molas. Barcelona, 1962.
- Valery, Paul: "El Cementerio Marino", versió de Jorge Guillén. Madrid, 1967.
- Wittgenstein, Ludwig: "Tractatus Logico-Philosophicus", versió d'Enrique Tierno Galvan, Madrid, 1957.
- Wittgenstein, Ludwig: "Ricerche filosofiche", versió de Mario Trinchero. Torí, 1974.
- Zambrano, Maria: "Claros del Bosque". Barcelona, 1977.
- Zedong, Mao: "Le petit livre Rouge", versió de Françoise Marmor. París, 1977.

Negació de la pròpia vida: Les arrauxades memòries de Joan Puig i Ferrer

MIQUEL DOLÇ

¿Ens és llegut de demanar-nos encara si Joan Puig i Ferrer (1822-1956) va ésser, en veritat, aquest personatge desconcertant que, amb un terrible bagatge d'amargues experiències i de rancors damunt les espatlles, descobreix a l'últim que viu en un planeta hostil, inhumà, invisible? El fet indubtable és que el seu nom mateix ha esdevingut una mena de tabú dins certs ambients de la nostra política i de la nostra polèmica de cada dia.

No sé, francament, de la meua insegura talaia estant, quina sort d'empresions hauran suscitat les seves "Memòries polítiques" (publicades per Proa). Les dues edicions, però, del llibre, sortides en l'espai de dos mesos, poden significar un èxit des del camp de la curiositat o de l'especulació. ¿O, potser, des de la simple noció de l'escàndol? El qui s'hagi dedicat reiteradament, com l'autor d'aquest comentari, a l'obra i a la figura del gran escriptor, sense haver tingut mai amb ell cap contacte humà, epistolar o literari, té la sensació de trobar-se sempre darrera d'una successió de finestres tancades o, si més no, mig ajustades. Si, per causa d'un ràfega de vent, ens feix de cop sobte un raig de llum potser és millor d'aclucar els ulls. O d'obrir-los més bé, qui sap.

I tot això, a despit de la força i de l'atracció, de vegades incoherents, que surt de la prosa del novel·lista. Les seves "Memòries polítiques" són, al capdavall, el desguàs tempestuós d'un aiguabarreig d'ingredients negatius: el menyspreu, la decepció, el ressentiment, la incomprensió, la maldiença, l'orgull, la rancúnia. Estareu d'acord amb mi: no és possible de construir amb aquests factors ni una pobra imatge de rostre humà. L'esbós es converteix en indesxifrable caricatura. Tot produeix, al cap i a la fi, recança, fàstic i desdeny. Si hi ha grans escriptors que han contribuït, com deia Davide Lajolo, a fer amb la literatura la història de llur pròpia època, Joan Puig i Ferrer, per contra, és un escriptor que es dedica a fer amb la història contemporània de Catalunya la seva pròpia literatura. Una literatura, òbviament, no sempre vàlida.

Ni fins i tot parant esment en les condicions especials dins les quals, finalment, han pogut veure la llum pública aquestes "Memòries polítiques", serà fàcil de canviar d'opinió. Sota aquest títol, en efecte, convencional, però exacte, Guillem-Jordi Graells ha editat i prologat la part fins avui inèdita del dietari de postguerra que Puig i Ferrer escriví entre el 1942 i el 1952 denominant-lo, en el seu conjunt, "Ressonàncies": es tractava, fet i fet, del ressò que persones, esdeveniments i idees havien despertat durant aquell decenni en l'autor dels dotze volums de

la novel·la oceànica "El pelegrí apassionat", basada també en les seves vivències personals. Només les anotacions de caràcter literari de l'esmentat manuscrit havien estat publicades, el 1975, amb el títol original que presidia els quaderns "Ressonàncies, 1942-1952", pel mateix Guillem-Jordi Graells (dins la sèrie Clàssics Catalans del segle XX de les Edicions 62). Posseïm, doncs, en aquests moments l'edició íntegra de tots dos components, la qual cosa hauria estat inimaginable abans d'aquella data, el 1975, que esdevingué políticament decisiva, per l'eclipsi del "Magnànim emperador".

Es possible, no ho sé, que fos aconsellable, ara que es veu a una certa distància tot el material, una línia divisòria entre les dues seccions o les dues vessants. Ens trobem davant dues zones no paral·leles o convergents, ans divergents, fins i tot, si arriba el cas, contradictòries. El tema preferentment literari de les impressions o confidències reunides sota el títol estricte de "Ressonàncies" segueix una línia lògica en el comentari de la creació, especialment novel·lística, de l'escriptor. Les explicacions, en canvi, contingudes en les "Memòries polítiques" suposen, als setanta anys de vida del novel·lista i polític, un rigorós canvi de front, una girada de cent vuitanta graus. D'aquesta manera, Joan Puig i Ferrer ens fa perdre el fil de tot diàleg humà. Situa davant els nostres ulls un paisatge i un horitzó que menen fatalment a la ruptura de qualsevol equilibri.

D'un apassionat examen de consciència o de la revisió crítica del seu passat, afrontat sense compassió, en treu Joan Puig i Ferrer unes conclusions desoladores, fetes de náusea, d'ira, de tedi, de penediment: i això, cal dir-ho, té cabuda dins qualssevol límits d'una condició humana. La mateixa cosa podríem dir,

si hi posem esment, del seu implacable judici polític sobre el caràcter dels personatges que el feren prosperar i li deixaren agafar fums o dipositar en ell tota la confiança per a uns afers delicats de la Generalitat durant la guerra civil: sobre la "monstruosa ambició" de Tarradellas, sobre la "ignorància enciclopèdica" de Companys, sobre el pànic de Macià "de veure's sobrepassat per algú"; fins i tot sobre l'Esquerra Republicana de Catalunya, el seu partit, "destinada a desaparèixer". Ens limitem a esmentar uns quants exemples de l'aferissada al·legació: ens trobam, de fet, davant figures o episodis que ocupen uns llocs encara discutibles en el gran quadre de la història.

L'al·legació així i tot, serà sempre una mostra d'irrefrenable deslleialtat. I bé: Joan Puig i Ferrer va encara més lluny. Com a "català desesmat i afligit", com a única "víctima" i únic "calumniat" de l'immens mullader, no estalvia ultratges per a cap institució o entitat social, ètnica o política. Res ni ningú no s'allibera del seu furor gairebé patològic: ni França, ni la República, ni la Generalitat, ni la democràcia, ni la política catalana, ni el catalanisme. ¿Què som, tot plegat, amb la nostra història i la nostra cultura? Esgarrifa de dir-ho: "una curiositat dins Espanya, un fenomen històric, una mica més que un cas folklòric". I tota la història del catalanisme no és gaire cosa més que un "error polític i històric".

Ens atensem d'aquesta manera a una fita increïble de deserció. Catalunya, per al Puig i Ferrer d'una trentena d'anys enrera, fou construïda, si fa no fa, sobre un embolic de llegendes, de mites i de fantasies. Si hi han sorgit alguns homes superiors, la nòmina estesa per l'escriptor és la que menys podríem esperar de la seva mentalitat i de la seva formació política: Prat de la Riba, Cambó, Carner, Riba. Bé: també Puig i Ferrer té dret a defensar el punt de vista de les seves rectificacions. Allò que més se'n fa estrany, malgrat tot, és la pintoresca arbitrarietat d'unes quantes de les seves tesis. Especialment quan, lamentant-se'n, assegura: "Quin error hem comès els catalans a girar-nos d'esquena a Espanya", i, d'una forma més concreta, a la literatura i a la llengua castellana.

¿Com s'haurà empescat aquesta lliçó tan simple i tan errònia? Podríem escriure tot un llibre per refutar-la. Ara: més enllà de tantes incongruències i atzagiades, creiem que aquestes "Memòries polítiques" han d'ésser llegides i meditates fil per randa. Encara que tan sovint ens torturin, provocant la nostra revolta i la nostra repulsió.

Toni Roca, Marià Villangómez, Jaume Torres i Josep Marí (febrer 1980)

Poetes i poètica d'Eivissa

JEAN SERRA

I

Devers l'any 1905 va arribar a Eivissa un grup d'excursionistes catalans. Aleshores, un poeta eivissenc, d'aquells que brotaren com a conseqüència de "la Renaixença", va escriure un llarg i bell poema de salutació, una de les estrofes del qual s'ha fet popular. Felip Curtoys hi deia:

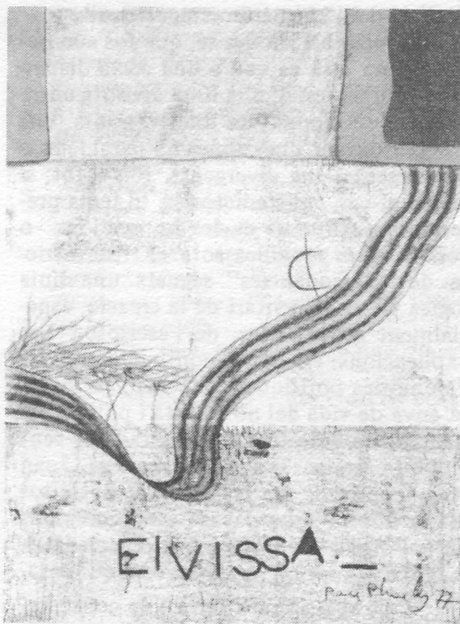
Eivissa petit bocí
de la terra catalana
que arrencà la tramuntana
i enmig de la mar va florir.

L'esperit d'aquests versos per força havien de commoure els excursionistes del Principat, i els crec molt oportuns avui, perquè sintetitzen l'esperit amb què els eivissencs de llavors i els eivissencs d'ara ens sentim units a les terres de parla catalana.

II

Si és cert que abans d'Isidor Macabich ja hi va haver poetes i escriptors eivissencs que reaccionaren contra la posttracció en què se trobava la nostra llengua, no és menys cert que és Isidor Macabich qui, com a poeta principalment, però també com a historiador, recopilador de rondalles i romanços, i com a professor, aconseguí de fer, a Eivissa, els fonaments per a una literatura catalana escrita, que fins ell era pràcticament oral.

És cert, també, que Macabich no va escriure una poesia paral·lela a la que s'escrivia llavors fora d'Eivissa. Però, de fet, ell representa "la Renaixença" a Eivissa, encara que un munt d'anys més tardana que als altres llocs.

Pens que la literatura no pot estudiar-se segons la cronologia, sinó més aviat segons les circumstàncies socials i geogràfiques. Per això, m'atreveixo a dir que Macabich significa per Eivissa, el que Costa i Llobera per Mallorca, o Jacint Verdaguer

pel Principal, i puc afegir que alguns dels més bons poemes de Macabich podrien posar-se sense cap vergonya al costat d'alguns bons poemes dels esmentats autors, perquè si no varen ser escrits contemporàniament, sí ho van ser en un mateix esperit de reinstauració i recuperació de l'ús públic, de l'ús literari de la nostra llengua comuna.

Sens dubte, la condició de sacerdot va influir en Isidor Macabich. Efectivament, en la seua producció poètica abunda els poemes religiosos, quasi oracions, goigs a la Verge o clares manifestacions de la seua fe cristiana. Però hi ha un feix de poemes en els quals Macabich se'm presenta líric, nostàlgic de la seua terra i de la seua gent; en unes altres paraules, com un poeta vocacional, al marge del sacerdot.

Pel que fa a la nostra llengua, Macabich donà la petjada necessària i important que permet de comentar l'actualitat poètica d'Eivissa, on destaquen, de dins cap enfora, Marià Villangómez Llobet, Josep Planells Bonet, Antoni Marí, "Acteó", Josep Marí, Pep Costa, Isidor Marí i Bartomeu Ribas Guasch.

III

Abans de parlar d'aquests poetes, però, crec que és necessària una visió de conjunt, assenyalant-ne aquells trets que els són comuns, o si més no, els més importants.

En una entrevista que vaig fer a Josep Marí, aquest em deia "que en els pintors

eivissencs en general hi ha una voluntat, tal vegada inconscient, de poetitzar la llum". Això m'ho deia un home que és pintor i poeta. I vaig pensar si era possible o no d'aplicar un concepte semblant, un concepte pictòric, als poetes eivissencs, perquè Josep Marí, a la mateixa entrevista em deia: "Crec que quan pint escric el que veig i sent. I que quan escric, pint el que sent i veig".

M'he referit a les afirmacions de Josep Marí, perquè un dels trets comuns a tots els poetes eivissencs és el PAISATGE, el paisatge d'Eivissa. Ara bé, ¿aquests poetes es dediquen ùniament a "descriure" el paisatge? Llevat d'alguns poemes concrets que s'hi refereixen, utilitzant fins i tot topònims, descrivint aquest paisatge, el meu parer és que els poetes eivissencs UTILITZEN el paisatge eivissenc, amb referències als pins, als ametllers, a les solanes, a la mar, als illots, a les cales, a les murades de la ciutat d'Eivissa, a la calç, als camins, als puigs, a la llum, als torrents, a les platges, als vaixells, a les gavines, a les roselles, als tarongers, als oficis, als pobles, a indrets concrets com Aubarca, Cap Martinet, "Platja d'es Cavellet", a l'horitzó, als molins, a les sínies, al ball, als jocs infantils, etc., per dir què passa dins del seus mons personals, per parlar d'uns sentiments i unes emocions, per expressar la seua visió particular del món extern a ells. Subjektivitzen, idò, les referències paisatgístiques. Finalment l'altre tret destacable és el fet que els poetes eivissencs són essencialment lírics.

IV

En la meua opinió, l'obra poètica de Macabich hauria de ser justament revaloritzada, i adequadament divulgada, a través d'una antologia, a les Illes i a la resta dels Països Catalans.

I per la seua fonamental importància en la poesia catalana contemporània, alguna editorial hauria de tardar poc en publicar la poesia completa de **Marià Villangómez Llobet**.

V

Del sacerdot **Josep Planell Bonet**, nascut el 1928 a Sant Rafel de Força, urgeix la reunió en un volum dels seus millors poemes, esparsos en diverses publicacions. Dels poetes sorgits després de la guerra civil, únicament Josep Planells Bonet escriu de bell començament en la nostra llengua. És, en certa manera, deixeble de Macabich, i representa la baula que lliga la continuïtat entre Villangómez i els poetes joves. Josep Planells Bonet és un poeta preocupat pel pas indefugible del temps, i per la mort, motiu que es revela comprovant que la major part dels seus poemes els publica en coasió d'alguna defunció, sigui familiar o de la parròquia on exerceix.

Nascut l'any 1944 i actualment professor a la Universitat Autònoma de Barcelona, **Antoni Marí** va publicar a darrers del 1970 el seu primer llibre, titulat **EL PRELUDI** (Eds. Crema, Barcelona, 1979). Poeta romàntic per excel·lència, reconeixem en les al·lusions a la seua infància, als arbres, als estels, al jardí, a l'estiu, als marges, al salobre, a la murtra, a la mar, a la casa alta, al limoner en flor, als porxos, etc., un poeta eivissenc que s'apropia del món.

Marià Villangómez

Miquel Barceló, 1982

Isidor Marí

s'apropia del món extern, fàcilment de reconèixer, per referir-se, potser més que ningun altre, al seu món intern, a l'eterna lluita que s'hi esdevé per fer present allò que ja s'ha esvaït o explicar l'inexplicable.

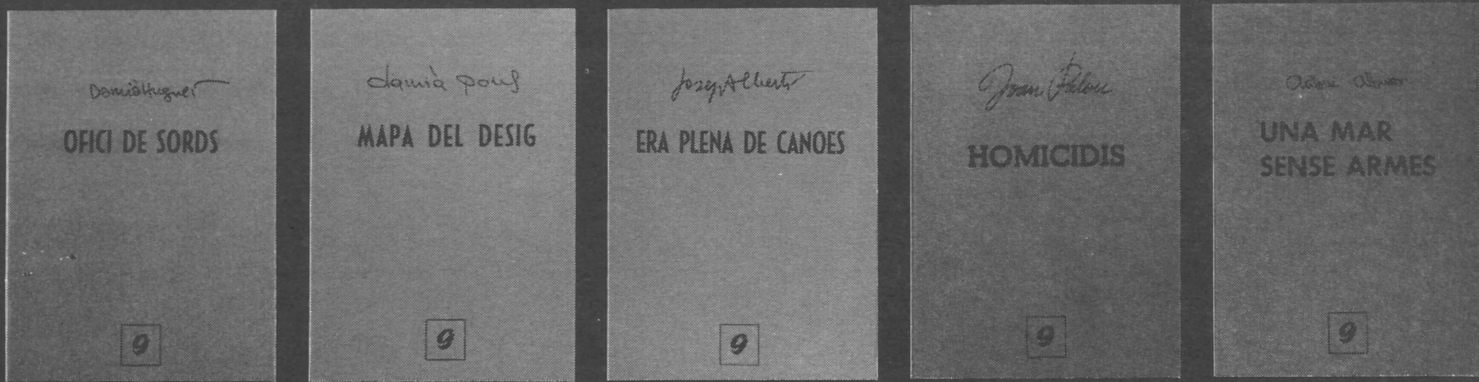
Un poeta nascut a Palma de Mallorca, també l'any 1944, de pare mallorquí, però de mare eivissenca i que passava llargues temporades a Eivissa abans de quedar-s'hi definitivament és "Acteó". Va publicar "Voldria viure amb tu la meua por" a **DOS POETES EIVISSENCS** (Isidor Marí, Palma de Mallorca, 1975). L'editorial eivissenca ÍTACA, **ELS ARGONAUTES** actualment, va publicar-li un destacable i deliciós llibre, titulat **DEL TEU COS INTERIOR (CRONICA DE L'AMOR I DE LA MISERIA)**, l'hivern del 1980. "Acteó", de gran cultura cinematogràfica, escriu una poesia eròtica, punyent i corrosiva, reflectint el que hi ha decadenent en la societat i en les relacions humanes, alhora que ressalta, per contrast, aquelles realitats quotidianes plenes de lirisme i tendresa.

Josep Marí, pintor i poeta, va néixer l'any 1948 i ben aviat es mostraria precoç en les dues facetes artístiques que presideixen la seua vida. Ha publicat molts poemes a diversos llocs i a **DOS POETES EIVISSENCS** hi féu aparèixer "Petit retable", recull desigual, però on sobresurten més de mitja dotzena de poemes que revelen una labor poètica de mèrits i guanys propis. Josep Marí es mostra amb una exigència formal, lèxica i metafòrica que posen de manifest un poeta fonamental, rigorós i profund. En ell també el paisatge juga un paper important, perquè hi medita el fluir de les estacions i la pròpia existència humana, efímera comparada amb l'Univers, però tan transcendental a la vegada.

Pep Costa, encara que va néixer el 1949, no es va donar a conèixer com a poeta fins el 1979. Té editat un llibre substancios i dinàmic, **LLIBRE D'AMOR I DE DOL**, publicat p'els Argonautes, a darreries de 1980. Formalment va des del vers lliure fins al sonet, tot passant per experimentacions de tota mena. En la temàtica és tan divers com en la forma. Ha escrit poemes d'amor bellíssims i angosiants alhora.

Del mateix any és **Isidor Marí**, company de Josep Marí. Tots dos es donaren a conèixer l'any 1968 a l'antologia **POETES EIVISSENCs**, preparada i editada per Marià Villangómez. Tots dos tenen en comú el rigor i la profunditat. Isidor Marí, malgrat que no ha publicat encara cap llibre, és autor d'una notable producció. Crec que és el més important poeta eivissenc jove. La seua poesia pren forma de cançons algunes vegades, referint-se adés a la terra adés a la dona, i, sovint, sintetitza en una sola veu els anhels i les aspiracions d'eivissencs i formenterers.

Bartomeu Ribas Guasch, nascut el 1959, és la gran revelació poètica del 1979, amb **Vint-i-cinc poemes illencs** (Premi Baladre 1979, Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa, 1980). Tot i la seua juvenesa, es presenta amb un sòlid món poètic, bastit amb exigència en el tumult d'una adolescència llimada de l'amargor i la brusquedat gràcies a l'amor. Tenim un poeta que sap combinar l'evocació del seu origen illenc amb la reflexió i l'eroticisme, sense defugir la realitat apresada i punyent.

És un fet innegable que d'encà del 1975 el gènere poètic ha mostrat a Mallorca una vitalitat ben espectacular. El nombre d'autors nous apareguts i la quantitat de reculls publicats converteixen la darrera dècada en el període més prolífic de la història de la poesia illenca. Al meu parer, la qualitat de bona part d'aquests volums és només discreta, havent-hi un excès de poemaris que indiquen una escassa autoexigència dels autors a l'hora d'afrontar la realització de la seva obra. La primarietat en el maneig dels recursos expressius i la poca solidesa del món vivencial transmès en són

nostra revista vol tractar del Damià Huget que, empès per un entusiasme i un voluntarisme incombustibles, ha estat l'impulsor d'un parell de col·leccions poètiques que han revitalitzat decisivament el panorama poètic illenc i català. Hem volgut que fos la veu directa del mateix Huget qui ens contàs els neguits i les il·lusions de la seva tasca d'editor, la qual, a hores d'ara, ha tret al carrer vint-i-tres volums repartits en tres col·leccions: "Guaret" (1976), "Quederns campans" (1978), ambdues han publicat deu títols, i "La garangola" (1979), que n'ha publicat tres.

encara en saben poc... Amb tot això vull dir —i per resumir moltes de les teves preguntes— que "Guaret" va néixer d'una idea ben particular, certament improvisada, urgent i un poc absolutista, però de cap manera suïcida. En aquells anys jo n'estava ben al corrent de la nova poesia que es feia a Mallorca. Sabia d'uns llibres i d'uns poetes joves que no trobaven manera de veure publicades les seves obres en cap de les editorials de per aquí. I calia donar, cercar, trobar una sortida immediata; sobretot per a demostrar que aquí, a Mallorca concretament, s'anava fent una poesia ben viva i ben fresca,

Damià Huget o l'entusiasme al servei de la poesia

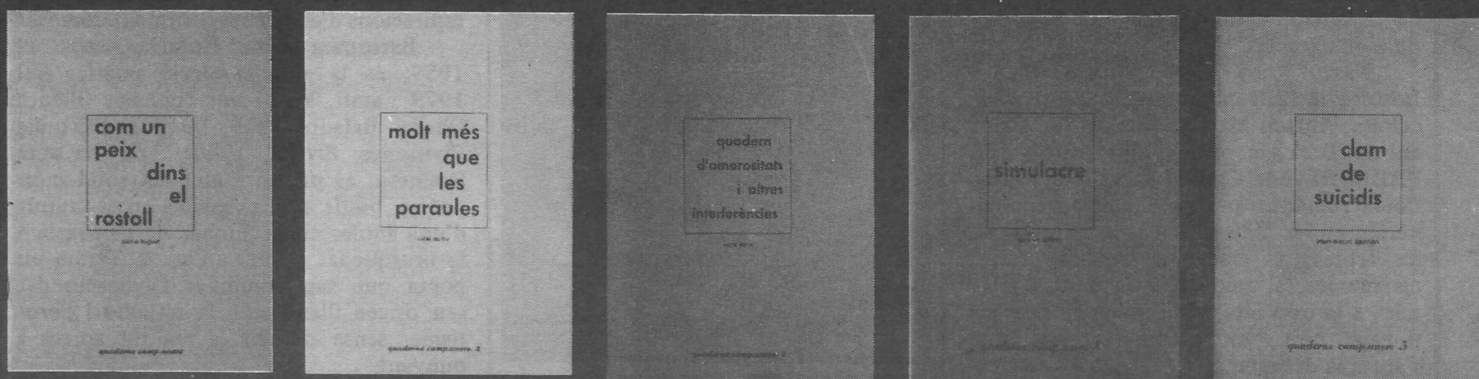
DAMIÀ PONS

característiques massa freqüents. Aquesta consideració, però, és compatible amb el reconeixement de l'existència dins la producció poètica dels darrers anys d'un conjunt de títols que s'han ben guanyat el dret a perpetuar-se dignament en la memòria dels lectors. Sens dubte, el poeta Damià Huget n'és l'autor d'alguns d'aquests títols. Ara bé, en aquesta ocasió "Latitud 39" no es proposa examinar l'obra poètica d'Huget, la qual, d'altra banda, ha estat ja analitzada amb encert per Josep Albertí i Joan Mas i Vives. La

EL NAIXEMENT DE "GUARET"

"Guaret": va sorgir a finals de juliol de 1975 per iniciativa meua. Va ésser una feta de la qual no en vaig parlar a ningú, mai (i potser hauria estat ben bo el consell de tanta gent que hauria pogut ajudar-me a fer-ho millor ja als inicis), però jo som caparrut, i quan em pega, em pega... Vaig voler fer llibres, publicar llibres de poesia, i fer-ho aquí, a Campos, primerament perquè hi podia estar més al damunt i en segona perquè també volia que, amb mi, millorassin els impressors locals, que

autèntica i amb futur, que distava molt de la que volien mostrar determinades persones i entitats encaparrades en la cosa estantissa i paralizada de sempre. I aquesta poesia anava molt unida i lligada al ressorgiment del fet poètic que, sobretot a Catalunya, anava agafant molta força. Mallorca no era un reducte de nostàlgics i de romàntics —encara que n'hi hagi molts—, no era un llogaret amb encens i mirra, sinó que hi havia tota una gent que anava fent feina per a millorar el present, lluitant per aconseguir una

Donat Badats

CONTRIBUCIÓ
DE BÀRBARS

TELEDIARI

EL PODER
I LA VERDOR

MADUIXES

dignitat i una modernitat ben autèntiques i ben vives, lligades, crec que directament, a d'altres iniciatives semblants que s'anaven fent arreu dels Països Catalans. Llibres com *Homicidis* de Joan Palou —que jo coneixia—, i d'altres textos poètics de Josep Albertí, teus, meus, no podien restar més temps dins els calaixos de l'oblit. S'havia de potenciar la possibilitat d'edició de textos poètics d'aquells escriptors que lluitaven en un mateix front progressista. A la vegada, calia cercar una connexió amb altres poetes d'obra coneguda —Blai Bonet, Bartomeu Fiol, Miquel Bauçà— que també tenien

guera", la qual ja va recular al moment més important optant per l'edició d'unes obres més còmodes, i no donant cap mà, en absolut, a la gent més jove. I, davant tota aquesta problemàtica, no quedava més remei que iniciar noves aventures. Per tot això va néixer "Guaret". Sense cap planificació de futur, simplement per publicar uns llibres determinats que, fort i no et moguis, s'havien de publicar com més prest millor. Ara mateix pens el que seria de la poesia jove de Mallorca si no haguessin existit iniciatives, certament marginals, com "Tafal", "Espurnes", "Guaret",... Un buit. Una buidor irreal, perquè poetes si que n'hi havia, i obra feta també. No publicar aquesta poesia jove hauria estat un error històric, i les noves generacions ens haurien enflocat allò que mereixíem. Però vàrem reaccionar a temps.

ELS CRITERIS DE SELECCIÓ DELS ORIGINALS.

Quant a criteris i selecció d'originals crec que l'amplitud és notòria. Publicam el que convé a la col·lecció; és a dir, tots aquells textos poètics que representin un millorament progressiu i eficaç del fet poètic; donant cabuda a tota iniciativa oberta, valenta i arriscada. La selecció, de fet, no és rigorosa, sinó molt ampla: l'important és la poesia jove, viva, fresca, autèntica i directament relacionada amb les actituds i les inquietuds actuals. "Guaret" no pot publicar textos decadents ni obsessivament sentimentalistes —com tampoc no es vol ficar amb edicions dels nostres clàssics, tan benivolguts. Lluitar per millorar el present, i per això volem poesia fresca, viva, d'avui.

Els canals de recepció són molts i gens restrictius. Aquí, a ca meva, les portes estan obertes a tothom. Qui tenguí un original me'l pot deixar llegir —és el que jo desitjaria—, però l'important és sebre, en principi, cap a on van els trets: i la millor mostra, crec, són les obres publicades, que mantenen una coherència i ho diuen ben clar. Un altre canal de recep-

ció són altres persones que em coneixen i que em faciliten originals d'altra gent: tu, en Josep Albertí, en Rafel Jaume, etc., m'heu entregat textos d'altres poetes: he publicat els que s'avenien amb la col·lecció; els altres no podia: vull evitar les mescladisses.

"Guaret", al contrari d'altres iniciatives editorials, no té establert un ritme regular d'edició. Publicam els llibres que convenen a la col·lecció. Si n'hi ha molts en publicarem molts. Si no n'hi ha cap no en publicarem cap. "Guaret" no vol comercialitzar la poesia, sinó únicament ajudar els poetes joves a publicar —i a tots els que facin poesia jove—, sempre que la seva obra sigui oberta, progressista i catalana. Si hem d'estar tres anys a treure cap llibre, hi estarem. Allò que no ens convé —seria fatal— és publicar obres regressives, sentimentalistes i estantisses. I crec que val més estar autrats que editar bajanades.

ELS TIRATGES I LA DISTRIBUCIÓ

Els tiratges han variat així com han anat passant els anys i han augmentat les vendes. Dels primers llibres de "Guaret" se'n feien 300 exemplars. A partir del número quatre foren 500, i del número nou se n'han fet 1.300. Dels "Quaderns campaners" se'n feien un principi 300 i ara la mitjana oscil·la entre els 400 i els 600 (de *Fulls i hores* de n'Alzueta n'hem fet 700 en dues edicions).

Així i tot el que ens falla és la distribució. La dels tres primers números va esser desastrosa. Ningú no se'n va temer i es va vendre malament, amb moltes quebres per enmig. A partir del número quatre (i amb les restes d'edició dels anteriors), amb la distribució de l'Editorial Moll, la cosa ha anat millorant, però no així com caldria. Aquí, a Mallorca, els llibres es venen bé, però no passa el mateix a les altres illes. A Catalunya la cosa no va com hauria d'anar —allí els distribueixen Llibres Catalans, que és el distribuïdor a Catalunya de l'editorial Moll—, però els llibres no arriben per tot arreu;

difficultats per publicar la seva obra.

Les dificultats que trobàvem els joves poetes illencs per publicar a col·leccions més o manco sòlides de Barcelona o del País Valencià és un fet que no cal que t'expliqui perquè tu el coneixes prou bé. Ningú no ens feia cas, ni ens en fa encara. La jove poesia mallorquina mai no ha trobat una ajuda eficaç a Catalunya —com si la va tenir la narrativa que, de fet, no era ni més bona, ni més nova que la poesia. Aquí l'única col·lecció que podia ajudar a la poesia jove era la "Bal-

fulls
i
hores

quimeres,
miralls i
moments

quinze
poemes
d'abril

potser degut a que no se n'ha fet una bona promoció. Al País Valencià els distribueix la llibreria 3 i 4 —i tampoc no acaba d'anar bé. La col·lecció és coneguda per poca gent. Crec que és necessària una bona promoció —que l'hauré d'arribar a fer.

De fet, però, la poesia és encara un gènere minoritari. I s'ha de dir que tampoc els llibretets no fan massa coses per donar a conèixer els llibres de poesia, com tampoc ho fan els mitjans de comunicació, als quals els va molt bé donar a conèixer llibres d'editorials conegudes, però que no volen arriscar-se a promocionar les noves iniciatives editorials, i més si aquestes són progressistes. I això és molt fotut, sobretot —i parl dels llibreters— tenint en compte que “Guaret” treballa amb els mateixos percentatges de descompte que les grans editorials. És a dir, un 50 % de descompte al distribuïdor qui en dona un 30 % al llibreter/venedor quan ha venut el llibre, perquè si no ho ha fet li torna el llibre, sense cap risc ni la més petita inversió.

El ressò crític ha estat gairebé nul. I què t'he d'anar a dir... Únicament els quatre brúscers de sempre n'han fet cas; els altres ho han ignorat i silenciats ben intencionadament. No vull retreure res a ningú. Jo tir endavant la col·lecció així com puc i ja veurem com acaba la cosa. Si n'hi ha que no ens fan cas, que no ens en facin; però del que si estic segur i convençut és que la poesia de Mallorca a partir dels anys 70 haurà de tenir en compte els autors i les obres que ha anat publicant “Guaret”.

EL FUNCIONAMENT ECONÒMIC

No es pot parlar de “capital” —com a fons d'un compte bancari— disponible i/o previsible per tirar endavant la col·lecció “Guaret”. De “capital” no n'hi ha ni n'hi ha hagut mai de disponible ni de previsible. En aquest sentit vaig pegant de cap, com els bous. Sé que puc pagar una factura a la impremta i això ja em basta; bestreure doblers per fer vint llibres no em posarà en números vermells, sempre que pugui anar fabricant bigues; perquè són les bigues de formigó que, de fet, han possibilitat l'existència de “Guaret”; i els bons poetes, lògicament.

Amb “Guaret” / “Quaderns campaners” hi duc gastades unes 600.000 pessetes, i n'he recuperades manco de 200.000. El dèficit és, per tant, d'un 400.000 pessetes. I no tenc ajuda de ningú (els únics que m'han ajudat són els autors que m'han deixat publicar l'obra, i en Miquel Adrover, que ha corregit els originals sense cobrar-me la seva feina). Sé, però, que qualche dia arribaré a rescabalar la inversió, o potser a veure minvades les pèrdues. I, si la cosa va així com va, seguiré endavant, almanco per demostrar que les editorials oficials no han ajudat com calia els joves poetes de Mallorca, com tampoc no ho han fet les institucions nostrades, que tot ho volen arreglar per les branques, sense mirar la soca. I demos-

trar també que a Mallorca, a la Mallorca dels anys 70, s'ha fet una poesia ben viva, fresca, imprescindible pel prosseguir cultural i que pot mostrar-se al món amb la cara ben alta. De fet, poc m'importa perdre unes punyeteres pessetes. L'important és poder parlar ben fort quan s'hagi de fer i demostrar que els poetes no ens hem dormit sobre corones de llorer, sinó que hem suat molt i amb dignitat.

Perspectives de futur? I jo que sé, Damià. Només tenc una cosa clara: ajudar a la poesia jove, impetuosa i rabassuda —i que es fa i es farà arreu de totes les terres que configuren els Països Catalans— a ésser publicada en forma de llibre i divulgar-la com millor pugui; sense demanar res a ningú.

Sé que he comès molts d'errors, que no ho faig tot bé. No em ve de nou. Però el meu vici és aquest: la poesia, i aguantaré així com podré. No rebre cap ajuda no em preocupa; em pots ben creure: arribaré allà on m'he proposat arribar. “Guaret” és de tots. Jo, potser, som el qui més hi disfrut, i també el qui més pateix l'aparició d'un nou llibre. I vaig de bon de veres. “Guaret” no pot fracassar. Ara estam al mig i caure seria molt lamentable. Hem de tirar endavant. Però per fer-ho necessit la col·laboració de molta gent. Poetes, lectors, crítics... Camparem amb la nostra perquè tenim nirvi i no ens vinclam. Les pròximes generacions valoraran els nostres esforços i, n'estic ben segur, ho faran tot molt millor que nosaltres”.

ELS DARRERS TÍTOLS PUBLICATS

Recentment l'editor Damià Huguet ha tret al carrer quatre títols nous. A la col·lecció “Guaret” hi ha aparegut *Maduixes* de Pere Font (Esporles, 1945), un llibre d'imatgeria abundant i esplendorosa bastit sobre tres eixos: “pintura, escriptura i vida” (Mas i Vives dixit). El tret més característic del volum és la seva connexió amb les arts plàstiques: cada poema és concebut com un espai d'entrecreuament de sensacions diverses que se manifesten metafòricament. Es tracta d'uns poemes estructuralment oberts que si bé suggereixen un estat emocional vitalista i gojós, no acaben de configurar un món conceptual precís i ben delimitat que sigui intel·lectualment significatiu. En alguns poemes hi trobam una reivindicació de l'instint, de les sensacions espontànies, de l'entusiasme, del coneixement obtingut a través dels sentits... Paral·lelament, el poeta renega de “l'escolàstica de la raó”, del coneixement analític, de la intel·lectualització sistemàtica... En definitiva, l'autor insisteix en les tesis que ha anat defensant en les pàgines d'aquesta revista. El poemari de Pere Font mereix, pels seus mèrits lingüístics i expressius, una lectura més extensa i més atenta.

Als “Quaderns campaners” hi han aparegut *Crims* de Manuel Joan i Arinyó (Cullera, 1956) i *Quinze poemes* d'abril de Miquel Alzueta (Barcelona, 1956). El recull del valencià consta de catorze

poemes en prosa —bona part dels quals foren publicats en el número 4 de “Latitud 39” — que, en alguns casos, conserven internament una recurrència fonètica regular semblant al sistema de rima pròpi de la poesia versificada. Alguns poemes presenten tot un seguit d'escenes rituals —suggeridores d'akelarres nocturns— que giren entorn del sexe i de la violència. A *Prec* hi trobam una invocació a “Mestressa Follia”, amb l'ajuda de la qual el poeta espera alliberar-se del seu medi hostil (*Tan sols en Vós podrà haver ma vida salvament*). Excepcionalment, *Senyera* és un poema de significació civil. Els quinze poemes d'Alzueta tenen una temàtica i una dicció monocord semblants a la de *Fulls i hores* (*Quaderns Campaners* 7). L'experiència vivencial del poeta inserida dins unes realitats temporals i atmosfèriques —abril, pluja, boira— que inciten a l'evocació i a la nostàlgia constitueix la matèria central de l'opuscle.

Integrat dins la col·lecció “La garangola”, s'ha publicat *L'encant dels pentenills* (1981), un altre llibre important de Damià Huguet, l'obra del qual és, sens dubte, una de les més sòlides de la generació poètica dels setanta. Amb aquest títol s'inicia un projecte editorial que consisteix en la publicació de volums que siguin el resultat de la col·laboració establerta entre un artista plàstic i un escriptor. En aquest cas, són els dibuixos de Miquel Brunet els que comparteixen l'espai de la pàgina amb els poemes d'Huguet: en ambdós processos creatius, l'erotisme n'és l'únic tema. Certament, el volum té un enorme atractiu bibliogràfic. Els textos recollits a *L'encant dels pentenills* representen la continuïtat temàtica i formal de *Traus badats* (1979). Es tracta d'un conjunt de poemes curts escrits en versos decasíl·labs que tenen com a únic tema la relació sexual i les parts del cos que la protagonitzen. L'acte eròtic és presentat com una manifestació de la vitalitat biològica, sense cap dimensió sentimental que sublimi la relació entre uns protagonistes humans que se'ns mostren reduïts a la categoria genèrica de mascles i de femelles. L'absència absoluta dels sentiments —la paraula amor no és emprada ni una sola vegada— allunya els poemes d'Huguet de la lírica neoromàntica, la qual, fonamentada en una visió antropomòrfica i idealitzadora, acostuma veure la relació eròtica com un acte d'intensificació d'un amor transcendent. Per a Damià Huguet, dins la línia d'El poema de la rosa als llavis de Salvat-Papasseit, no cal “justificar” la unió lliure i espontània dels cossos amb cap mena de component sentimental o intel·lectual que actuï com a mitjà de sublimació. L'antisentimentalisme és un dels trets més remarcables de la darrera poesia d'Huguet.

Deixant endarrera els reculls acabats de comentar, cal confiar en la continuïtat editorial de les tres col·leccions creades per Damià Huguet, l'entusiasme del qual ha contribuït decisivament a la revitalització de la poesia catalana a Mallorca al llarg d'aquests darrers anys.

ITINERARI LITERARI D'EN GABRIEL MAURA⁽¹⁾

TONI ARTIGUES

1842. Dia 4 de juny neix a la plaça de Santa Eulàlia de Palma (2)

1861. 31 de desembre. És la data que du SEIS SIGLOS HA, poesia inclosa al volum I de la Biblioteca de Escritores Baleares, signada el 1865 i publicada el 1868 a la impremta d'en P. J. Gelabert de Palma. En Joaquim Mª Bover diu que "Es notable entre sus Mss. un poema bíblico de seis cantos que consta de 200 octavas y se titula: EL ÁNGEL DE LA MUERTE."

"Tiene otro poema que lleva por título: ZENAKAR, una oda AL MAR, dos sátiras en mallorquín, una de ellas titulada: PETIR PER AMAR, y otra multitud de poesías en diferentes metros que no hemos visto".

1865. Les seves poesies ESPERANZA i GLORIAS MORTAS són publicades a "Almanaque de las Islas Baleares" (Gratis a los suscriptores de El Isleño); la poesia en català es feta amb decasíl·labs i usant l'article determinat derivat de IPSE. Signa Gabriel Maura.

1866. A l'almanac d'"El Isleño" hi surt la seva poesia ESTABA ESCRITO.

A l'Almanaque de las Islas Baleares (Gratis a los suscriptores del "Diario de Palma") signa la poesia CONORT i a més amb les sigles G.M. LA BONANOVA i DOS HERMANOS.

(També aquest any mor son pare i ell, el germà gran —aleshores tenia vint-i-tres anys— se fa càrrec del negoci de pells que alimentava una família de deu germans. Ell mateix se'n queixa atribuint a aquest fet gran culpa de la manca de dedicació literària total; en una carta a n'Estelrich l'any 1907, poc abans de morir, diu: "Estoy pagando ahora los excesos que para cumplir con mi deber he tenido que realizar durante los 41 años que han pesado sobre mi alma y mi cuerpo con toda la gravedad de tremendas responsabilidades. La lucha tan larga, tan embravecida y tan dura ha llegado a aniquilar mis fuerzas y aquí me tiene perdido... como si hubiere dejado en burdeles, garitos y lupanares los jirones de mi energía, después de perder en tales sitios la vergüenza y el decoro. Para los efectos naturales resulta exactamente igual !! Este resultado podrá servir para animar a las gentes al sacrificio!!") (3)

1867. LOS SUEÑOS, poesia a l'almanac d'"El Isleño" LA HERMITA DE VALL-

DEMOSA i ADÉU a l'almanac del "Diario de Palma".

1868. L'ESPIGOLERA té un accésit als Jocs Florals, encara que fou poc afectat d'enviar-hi poesies, i d'això se queixa Marian Aguiló. (4)

Poesia GLORIAS RESUCITADAS a "A. Isleño".

IMPRESIONES, UN RECORD i L'INFANT, poesies a A. Palma SEIS SIGLOS HA, signada en 1861 surt publicada a Biblioteca de escritores baleares.

1868 - 1869. Amb en Tomàs Forteza Ximelis i en Bartomeu Ferra Aliatar "hostigados por el dueño del establecimiento redactaban un semanario satírico-burlesco de poca enjundia, porque ninguno de los redactores de LA DUZZAINA ponía de su parte ni lo debido ni lo requerido" (5). També hi col·laboraren Pere d'Alcàntara Penya i Margalida Caimari. Gabriel Maura usava els pseudònims Fermin i Al-Majori (o les sigles A.M.). El N° 1 és de dia 18 d'octubre, el 12 de dia 3 de gener i el darrer, el 28 de dia 25 d'abril.

LA DULZAINA. Revista semanal de literatura, política, artes y costumbres, és quasi totalment escrita en castellà, tret d'algunes poesies, gloses...

FERMIN signa els següents articlets; (el N^o correspon al de la revista):

ESTÁN VERDES, 2 LOS RECUERDOS DE LA INFANCIA, 3, EL ÚLTIMO DÍA DEL MUNDO (ENSAYO FANTÁSTICO 6, LOS CORAZONES PRISIONEROS, 6 DOS HORAS EN EL SALÓN DE MI PELUQUERO 7, EL CÁLIZ DE LA AMARGURA 9 LOS SUEÑOS DEL AMOR, 12 TENDENCIA DE LA NIÑEZ HACIA LOS GOCES DEL ESPÍRITU, 14 LA MONARQUÍA PURA O SEAN COSAS DE LA ABUELA (DIABLURA MÍMICO-SENTIMENTAL PARA HACER DERRAMAR LÁGRIMAS DE COCODRILO (7), 21 UN PERIODISTA BISOÑO, 21 DOS PALABRITAS AL SR. GACETILLERO DEL IRIS.

Al-Majori (o A.M.) signa els següents articles filosòfico-polítics (8); 1. ESCEPTICISMO POLÍTICO; 2. MANIFIESTO AL PUEBLO PALMESANO, 3. LIBERTAD E IMPOSTURA, 4. LA SERENATA, 5. LOS PARTIDOS Y LA MANO OCULTA, 12. ¿CONTRA QUIEN?, 13. ¿DE QUÉ SE TRATA?, 14. UNA CALAMIDAD, 15. ¿LOS TRES, SON CUATRO O NINGUNO?, 17. LA MASCARADA, 18. MARTES Y MIÉRCOLES

(DOS CARETAS, 19. EL HIJO DE MI CUÑADO, 20. ¿Y EL GOLPE?, 21. VOX POPULI... MENTIRA!, 26. LAS BANDERAS; LAS BANDERIAS Y LOS ABANDERADOS, 27. EL BOFETÓN. (9)

A més Al-Majori al n° 8 de LA DULZAINA signa un article "de costums", l'únic en castellà, a la secció "Galeria de tipos mallorquines"; EL MARINERO.

Amb la mateixa signatura apareixen les següents poesies, de tema polític: 1. UN DEMAGOGO DE ALDEA. 2. A LA PATRIA (10), 13. AYER, 16. EL ÚLTIMO ABSOLUTISTA, 20. A UN CANARIO, 21. A UNA DAMA (CON HONRA), 28. BASTA!... (11) DOS ÁNGELES i LA MORT DEL CORSARI, dins Poesia Mallorquina, "Lo Gay Saber" 1868-69.

1869. Poesia BELLEZA a A. Isleño. LO SEGADOR, poesia a ATENEO BALEAR, (Sesión..., 5 de marzo de 1869, pàgs. 28-31), Palma Imp. de Pedro José Gelabert, 1869. Dins "El Sarracossano, pronostich per 1869" Al-Majori signa EL SOLTERO, article filosòfico-social i Pau de la Pau firma la poesia UNA SOGRA.

Gabriel Maura

LOS RECUERDOS, LO CARBONER DE LA LLUNA (tradició, amb versos de set síl·labes), SILENCIO i CALMA (en castellà) són poesies a "A. Palma". Poesia LA COVA D'ARTÀ, "Calendari Català" 1869 (pp 106-108 (12)).

1870. SED, poesia dins "A. Palma". Pau de la Pau signa a "El Sarracossano" el seu primer article de costums en català: UN HOMO DE CA-SEUA, introduït amb la següent frase entre parèntesis: "(A n'el qui axò no agrada no's homo de gust)".

1871. L'ESPIGOLERA, 2n accèssit als Jocs Florals de 1868, LA CULLIDORA i LO SEGADOR surten a "A. Palma". LO DARRER SOLDAT! a A. Isleño, signada el 20 de març de 1870.

1872. Pau de la Pau: DONYA JUANITA a "El Sarracossano". DUES HARPES (13) poesia amb heptasíl·labs a "A. Isleño".

1873. DOS ROSAS, poesia a "A. Isleño". "El Sarracossà" (calendari) publica a APOLOGIA, poesia en català signada per Pau de la pau. Edició en català i en castellà de les poesies AVANT...! i L'ESPIGOLERA dins Poetes Balears. Setgle XIX, Palma Est. de Pere Joseph Gelabert, 1873. Aquest llibre, a més a més anomena una poesia seva: LES COVES DE ARTÀ.

1872-1874. Durant aquests dos anys la principal paltaforma dels seus escrits és la REVISTA BALEAR Prosa política: I, 359. EL DESTINO, II, 11. EL ÚLTIMO

PENSAMIENTO, II, 369. LOS AÑOS, III, 56. FRATERNIDAD (14) Poesia en castellà: I, 318. LA INMORTALIDAD, II, 340. A UN POETA.

Poesia en català: I, 89. A NE MANUELA DE LOS HERREROS, I, 132. AVANT, I, 220. LES ILUSIONS, III, 14. !!SEMPRE!!, i signada per Pau de la Pau: III, 124. QUIMERES.

G.M. signa la crítica a un llibre de poesies d'un autor català: II, 327. PRIMERENQUES.

Articles de costums: II, 279. ES BORN, no editat després a l'aplec Aygo-forts, és de fet l'article costumista més moralitzador i de més baixa qualitat. III, 298. SES CASETES.

1874. READIDAD, poesia a "A. Isleño", signada dia 20 de desembre de 1873; és de set síl·labes (vuit) com moltes de les castellanes.

1875. POSTA DE SOL, poesia de set síl·labes a "A. Isleño". LA MORT D'EN PERE IV, poesia de "A. Palma". LO DARRER SOLDAT, ja publicada el 1871, surt a "Anuari català", Barcelona. La revista Museo Balear recull aquest any (any I) distintes obres. Pors política: I, 33. LA CUESTIÓN POLÍTICA I LA CUESTIÓN SOCIAL (15). Poesies: I, 594. LOS REDEMPATORS, i, 809. LO SOLDAT (poesia tràgica d'amor), I, 121. EPISTOLA (en castellà, signada per Pau de la Pau).

1876. Torna a publicar LO SOLDAT: A.

Palma.

OLVIDO, poesia a "A. Isleño".

1877. ABNEGACIÓN i EL FONDO DEL LAGO, poesies a "A. Palma".

Poesia sense títol en castellà a "A. Isleño" Poema a RAMON LLULL dins Homenaje al beato Raimundo Llull en el sexto centenario de la Fundación del Colegio de Miramar, Palma, Est. Tip. de Pedro José Gelabert (16)

1878. ESPERA, poesia dins "A. Isleño".

1879. INERCIA, poesia dins "A. Palma". DUES ARPES, publicada el 1872, és inclosa en el "Calendario Català".

ROMIATGE és la seva darrera col·laboració a l'almanac d'"El Isleño".

Comença la seva col·laboració amb "L'Ignorància" al n° 3 amb LA SANCH, n° 1 dels Aygo-Forts.

Mestre Pelluca signa a "L'Ignorància" UN MUSEO NOU (n° 5) i BUÑOLS (n° 17) recull de converses de carrer (17)

1880. A "L'Ignorància" surten quatre nous articles de costums: ¡JA'U ES! (N° 56, 57 i 58), QUATRE PASSES (N° 65) i ELS REYS (n° 82) i signat per Un candidato UN FRAC (N° 53); només els dos darrers d'aquests articles passaran pel sedàs del propi autor a l'hora de publicar els Aygo-Forts el 1892.

1884. A la Corona d'amor que dedican a la Verge de Lluc els poetes mallorquins, Palma, Tip. Católica-balear, trobam la seva poesia A LA VERGE DE LLUCH.

1887. Pau de la Pau signa a "La Roqueta" ESCOLA PRACTICA (N° 4, 5 i 6), SES CASETES (N° 34 i 35, ja publicat a Revista Balear el 1874), DOÑA JUANITA (N° 48, 9 i 50, publicat el 1872 a El Sarracossano) i UN HOMO DE CA-SEUA (N° 52, publicat ja a El Sarracossano el 1870), seran els n° VII, V, I i II dels Aygo-Forts el 1892.

HISTORIA... NATURAL (N° 12) poesia en català, amb el mateix pseudònim.

Pau de la Pau "ESCOLA PRACTICA" (Extret dels números 4, 5 i 6 des setmanari LA ROQUETA), Palma de Mallorca, Impr. de Viuda i Fiys den Gelabert, I.

Pau de la Pau "DONYA JUANITA" (Extret dels números 48, 49 i 50 des setmanari LA ROQUETA) Palma de Mallorca, Impr. de Viuda y Fiys den Gelabert.

MAURA, Gabriel, PRÓLOGO a Poesías d'en Joan Alcover, Palma, 26 de febrero de 1887 (També dins ALCOVER; Joan Obres completes, Ed. Selecta, Barcelona 1951.

1892. Aygo-Forts per Gabriel Maura, Nueva Biblioteca Balear, Vol. 2, Palma, Librería de J. Tous, Editor, M DCCC XCII. SES CASETES, LA SANCH, ELS REYS, ESCOLA PRACTICA, DOÑA JUANITA, UN HOMO DE CA-SEUA ja havien sortit a part a banda; UN FRAC i SES PEPARRINES, aquest sense cap dubte el millor de tots, eren inèdits.

El llibre va precedir d'un pròleg en castellà d'en Joan Alcover (18)

1903. (Mor sa mare) (19)

1907. (Mor dia 29 de març. IL.LUSTRA-

CIO CATALANA li dedica una fotografia i reproduceix dues poesies seves: L'ESPIGOLERA i LO DARRER SOLDAT i un article de M. Obrador "En Gabriel Maura" "No diré que la circumstancia d'ésser el difunt, com ja saben, el germà major de l'actual President del Govern no afegís algun centenar de persones al inestimable estol de gent..."

Edicions pòstumes

1913. MAURA Y MONTANER, Gabriel Aygo-Forts. Nova edició augmentada amb poesies, Tip. de J. Tous, Palma.

Du com a pròleg una "conferencia pronunciada por Don Joan Alcover y Maspons en la Associació de la Prensa, el dia 6 de Febrer".

Les poesies que conté són: L'ESPIGOLERA, (accèssit als Jocs Florals el 1868), LO SEGADOR (publicada el 1871) LO DARRER SOLDAT (1871), AVANT! (1872), QUIMERES (1874), DUES ARPES (1872), LO CARBONER DE LA LLUNA (Tradició) (1869), HISTORIA... NATURAL (1887), ¡SEMPRE! (1874), DEMA (no registrada a l'inventari precedent), COSTUMS CANERES (Ses sessions) (espècies de comèdia de devers 150 versos, no registrat tampoc) i LOS REDEMPATORS (1875) (20).

1915. MAURA, Gabriel Aygo-Forts i Poesies, Lectura Popular n° 97, Barcelona, sense data.

Contingut de l'edició: UN HOMO DE CA-SEUA: LA SANC, SES PEPARRINES; L'ESPIGOLERA, LO DARRER SOLDAT, QUIMERES, AVANT!. Modifiquen l'ortografia de les poesies però "Copiem els aygo-forts amb sa ortografia especial per no alterar el caràcter mallorquí de sa escayguda prosa".

1920. MAURA, Gabriel, Aigoforts, Ed. Catalana, S.A., Barcelona.

Modifiquen l'ortografia però no la morfologia. El Pròleg, de Joan Alcover, és el de l'edició de 1892 però traduït al català.

1935. MAURA MONTANER, Gabriel Aygo-Forts, Tous-Editor, Palma, 3a Edició (La 2a no l'he vista). Les poesies de la 1a edició no hi figuren. L'ortografia és la mateixa.

1943. MAURA MONTANER, Gabriel, Aigoforts (Proses ciutadanes), Les Illes d'Or n° 24. Ed. Moll, Palma L'ortografia modificada però no la morfo sintaxi. Simplement els Aigoforts, sense pròleg ni poesies. (2a edició 1981).

1950. Dins Els poetes romàntics de Mallorca, de Sanchis Guarnier, Ed. Moll Palma de M. hi ha DUES ARPES; L'ESPIGOLERA, HISTORIA... NATURAL.

1965. Dins "La cultura" del Die Balearen de l'arxiduc (publicat en alemany de 1869 a 1891), Imp. Mn. Alcover,

Palma de M. hi ha la poesia L'ESPIGOLERA.

1981. MAURA, Gabriel, Aigoforts. Proses ciutadanes, Ed. Laia, B. (D1) Amb un pròleg de Maria Carme Ribé. Mateix contingut de l'edició de 1892.

1. Dedicat a la memòria més de mig arxivada de Gabriel Maura en el 75 aniversari de la seva mort i 140 del seu naixement. Agraïment a Antoni Comas, Jaume Bover i Llorenç Pérez per la seva ajuda.
2. Confirmen la data de 1842 el pare Gaspar Munar (al seu llibre **D. Miguel Maura y Montaner. Rector del Seminario de Mallorca y Fundador de las Hermanas Celdadoras del Culto Eucarístico**, Mallorca, Gráficas Miramar, 1977), el qual ha vist la seva fe de baptisme i una carta d'en Gabriel Maura a en Joan Lluís Estelrich el 1903 on diu que té 61 anys; també donen aquesta data Lluís Alemany a "Escritores Baleares. Fichas bio-bibliográficas" dins **LA ESTAFETA LITERARIA** nº 426-427-428, 1969, i J. Mª Llompart (**La literatura moderna a les Balears**, Ed. Moll, Mallorca 1964 i "Literatura mallorquina contemporània" dins **Historia de Mallorca**, volum V, 1974) i altres donen la data de 1844.
3. ESTELRICH, J.L. "Gabriel Maura", pàgs. 209 a 305 de **Páginas mallorquinas**, Palma de Mallorca, Tip. de J. Tous, 1912, pàg. 304. Miquel dels Sants Oliver (**La literatura en Mallorca 1840-1943**), Palma de Mallorca, Tipo-litografia de Amengual y Muntaner, 1903, pàg. 151) diu: "No ha profesado la literatura y tan sólo la cultivó como entretenimiento de una vida diariamente ocupada en otro género de labor".
4. Vegeu TOMAS, Margalida, "Marià Aguiló i els Jocs Florals de Barcelona, 1859-1875 (I)" dins **RANDA** nº 5, Curial, Barcelona 1977. De totes maneres no fou l'únic any que se presentà al premi.
5. ESTELRICH, Cit., pàg. 294.
6. Citaré a partir d'ara alguns petits fragments dels articles de les poesies filosòfico-literàries de G.M. A aquest article diu: "oí una voz terrible que dijo: 'torne el caos' y vi al universo desaparecer envuelto en las tinieblas de una eterna noche"; i en el següent: "Maldito sea el error y sus vicios, bendita la religión y sus virtudes"...
7. FERMIN en general significa articles menys transcendents que ALMAJORI el qual, a més, firma poesies.
8. Tots aquests articles; i també els d'en Fermín, són en castellà, i tots els articles en castellà d'en G.M. (tret d'EL MARINERO) tracten temes d'aquesta casta. Només durant set anys va escriure aquest tipus d'article. Van de l'any 1868, que justament marca la fi de l'antic règim i el començament de l'època liberal (amb revolucions, en Prim, n'Amadeu de Saboya, la I República i la Dictadura del General Serrano) a 1875, any de la restauració dels borbons, amb el començament de n'Anfós XII. "Pero Gabriel Maura ¿en realidad era político? El lo negaba. Que le dejaran tranquilo decía ¿Porqué habían de acudir a él en demanda de auxilio, electores, caciques, pretendientes? Nada sacarían de él ¿Qué se habían figurado? Y sin embargo, ninguno salía de la casa de aquel hombre, que se pintaba inabordable, sin el apoyo apetecido. El no aceptó en su vida honores ni cargos públicos" (ALCOVER Y MAS-PONS, Joan "Gabriel Maura i Montaner" dins l'edició dels Aygo-Forts del 1913, pàgs. XV-XVI). Segons n'Estelrich (pàg. 297) des de 1881, és l'any que el seu germà Antoni Maura se presenta a diputat, "dirigió con otros amigos la política Balear".
9. "La Nación duda de su provenir porque recuerda su pasado" Libertadores de la patria "Robusteced las creencias políticas sin destruir las creencias religiosas proque el pueblo es tan grande en sus virtudes como en sus vicios" (ESCEPTICISMO POLITICO).
- "Natural y si se quiere, necesaria, es la legítima expansión de las revoluciones en sus primeros momentos" "a la gritería, a la fiesta, a la agitación deben suceder el razonamiento, el trabajo, la calma, en fin, la verdadera libertad" "la libertad es la ley" (LIBERTAD E IMPOSTURA).
- "Me había arrellanado en mi colchón, imitando a un partido en el poder" "Las calles de Palma permanecían tan oscuras como la inteligencia de la mayor parte del pueblo español" (LA SERENATA).
- "No señalamos a ningún partido porque lo acusamos a todos". La mano oculta "Significa: la barbarie, la impaciencia, la venganza, el fanatismo, la ambición, el descontento, y a veces la filosofía del pueblo" (LOS PARTIDOS Y LA MANO OCULTA)
- "no seremos nosotros los que neguemos la necesidad de los partidos" "pues con un partido único, con una paz absoluta en política se aletargarán las naciones, durmiéndose a la funesta sombra del despotismo de una idea triunfante" (LAS BANDERIAS Y LOS ABANDERADOS).
10. "Y tú eres la España? ¿Tú, la triste Que muda, sofocaba sus gemidos?"
11. Aquesta poesia no és firmada amb pseudònim sinó que du les inicials G.M.; ho aclareix al següent nota: "Lefda en el Teatro Principal la noche del 14 de abril último".
12. M'ha facilitat la notícia en Joan Mas i Vives.
13. En aquesta poesia parla de les dues llengües que usa:
"Totes dues la veu dolça
tenen, mes l'una n'escampa
en mos sentits l'armonía,
l'altra, dins lo cor y l'ànima.

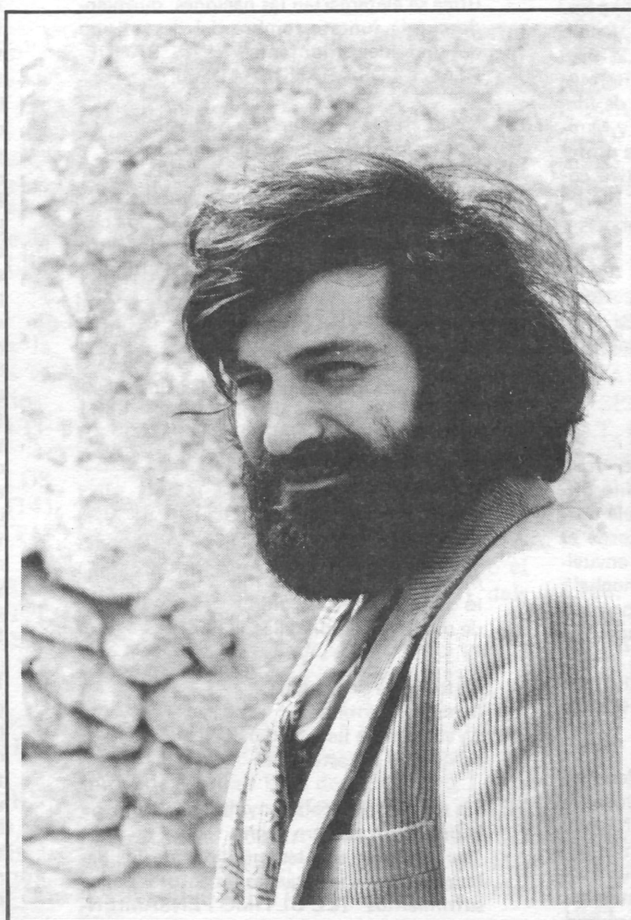
Jo les estim totes dues,
mes sols una pot contarme
lo que me contà ma dida;
de mos avis les rondalles.

* * *
- Matrona, la de Castella,
la matrona sobirana,
¿Veus com la llengua del cor
no és aquí la castellana?
14. Els títols van acompanyats del volum de la pàgina on els hem llegits.
"las ilusiones son las crisálidas de los desengaños y las esperanzas las auroras de los sufrimientos" (EL ULTIMO PENSAMIENTO)
- "Los años nos roban las esperanzas" "Todos lo esperan todo del tiempo, y éste no suele proporcionar más remedio que la muerte" "En el teatro de la sociedad humana sólo cambian las decoraciones, los trajes y los actores" (LOS AÑOS)
- "La fraternidad predicada por Jesucristo ha sido más bien acción meritoria de las almas justas y caritativas que ejercicio y guía de la sociedad civilizada" (FRATERNIDAD)
15. "Los pueblos no deben aprender en la historia del mundo los hechos relativamente extraordinarios, de ciertos individuos, ni las fechas... ni los lugares precisos" "Deben exprimir con mano de hierro la esencia de las acciones puestas a su alcance, para examinar el resultado a la luz del sano criterio y poder aplicar unos mismos remedios a idénticos males, descartando las influencias de la época y de las costumbres respectivas" "Desde los más remotos tiempos hasta nuestros días, la corrupción ha
- bajado y la regeneración ha subido: es decir, la desorganización ha empezado arriba y la restauración se ha iniciado abajo" "Que se moralice al individuo y se moralizará a la familia; que se moralice la familia y se moralizará la sociedad" (LA CUESTION POLITICA Y LA CUESTION SOCIAL).
16. Aquest homenatge fou promogut per l'arxiduc Lluís Salvador al desembre de 1896.
17. Aquest pseudònim l'he sabut de RODER-GAS i C., Josep, **Els Pseudònims usats a Catalunya (Recull de 3.800)**. Ed. Millà, Barcelona 1951.
18. Els comentaris sobre Gabriel Maura (tret dels de n'Estelrich) van referits sobretot als **Aigoforts**. Vegeu: **Albun Histórico-Científico-Literario de El Diario de Palma** (Tomo XXXVI, Palma, BOLL C, XII 1812-1813, pàg 412, (amb una ressenya de Miquel Costa i Llobera, Imp. de F. Guasp 1893), "Mitjorn", (any II, 1907 nº 16 i 17), "La Nostra Terra" (nº 64-65, Mallorca 1933), (Amb un article de B. Forteza on diu: "Aigoforts, títol que fou una treballa del seu amic i prologuista Joan Alcover, segons ens digué aquest mateix" pàg. 222), Oliver, (Cit. "Son con frecuencia, los que verdaderas agua-fuertes respecto a dibujos litográficos. De ellos una parte ha tenido más general asenso, aquellos en que como en **Dofia Juanita, Ses casetes, Un frac**, solo toca la superficie de las cosas y la garra del satírico se contenta en hacer cosquillas a la epidermis; pero otra cosa ha sucedido cuando las uñas han ahondado en las entrañas y cuando el tipo retratado no estaba ya comprendido en los inocentes límites de la ridiculez. A esto contribuye el exceso de **mordente** pictórico, la servicia del estilo cruento y duro, los trazos profundos del buril que rasga y aguijonea, no ya la piel, sino la carne viva de la sociedad, como en **Escuela práctica, ó Ses Peparrines**, aquél especie de trasunto casero é hipócrita de Sylock shakespiriano, éste concentrado esbozo de toda una novela experimental y moderna con vistas a la Celestina y a las **Ejemplares**".) Joan Alcover, (Cit.), Llompart, (Cit.), Mª Carme Ribé, G.E.C., DLC, etc.
19. En G.M. escriu a n'Estelrich l'any 1903, quan mor sa mare: "Sé que para algunos podía parecer ridículo llorar yo la orfandad a los 61 años... pero lloro a la mujer fuerte, a la madre valerosa, prudente y santa que con rigidez de esfinge cristiana ha sancionado, durante 37 años de viudez, todos los actos de sacrificio, que son toda mi vida, comprendiéndolos sin mencionarlos".
20. En Joan Alcover (Obres completes, Cit., pàg. 732) escrivint a n'Antoni Maura dia 23 d'abril de 1913 comenta: "Algo reducido es el libro, pero no pudo extenderse más sin infringir la terminante voluntad de Gabriel".
21. Vegeu **Ses Proses Ciutadanes de Gabriel Maura**, de J. Vidal Alcover, al diari AVUI, 19 de juliol de 1981.

Conversa amb Josep Maria Sala-Valldaura

LLORENÇ HOMAR

Josep Maria Sala Valldaura ha publicat recentment un llibre de poemes **Reixes d'aigua** (Tafal 1982) que continua la seva trajectòria poètica encetada per la sèrie **Mitoclàstia** (1975) i continuada amb **Tot extrem voler** (1977) i **Camp d'esvorancs** (1980). Amb motiu de la presentació del seu darrer llibre, varem mantenir una perllongada conversa, de la qual s'ofereixen al lector sols uns petits fragments. Cercarem un lloc tranquil, s'hi arriba pujant un llarg pendís a la manera de carrer vorejat de flors i flores salvatges. Des de la cambra de repòs triada, sols s'albiràvem els cultius de blat i la garriga que fa de pell viva dels turons. Tot renou era impossible: sols el silenci de la veu humana que empeny l'aire, el daura d'aigua i cerca la humanal correspondència.

— Tot recordant aquells versos de Saint John-Perse “què és en tota cosa el que sobtadament hi manca?”, què penses tu que hi manca en aquestes reixes/versos d'aigua?

— M'agradaria, i això és impossible, que tot el meu jo viscut i pensat mentre l'escrivia hi capigués sencer.

La conversa es defà tot intentant descriure el títol del llibre. Es una cerimònia de destrucció dels significat. Pot pensar el lector que l'aigua s'estén, que l'esguard és aigua o desert, que l'horitzó es limita per la finestra definida implícitament. Que l'aigua és la fertilitat, la vida; i les reixes, els versos. Però certament és més bella la belluma, el besllum de concepte que els mots encadenats “reixes d'aigua” convoquen.

— Què en penses del binomi goethià “Poesia i Veritat”?

— Mes enllà de l'artificiositat petita o gran que comporta el llenguatge poètic, no puc arribar a entendre com algú sigui capaç de fer poesia sense veritat. Què hi guanya? Com pot arribar al moll, al cor de les coses i d'ell mateix? La llengua, i per tant la poesia, no t'ho perdonarien. Per tant no hi ha poesia sense veiritat, com tampoc no hi ha —segons deia Plató— veritat sense bellesa.

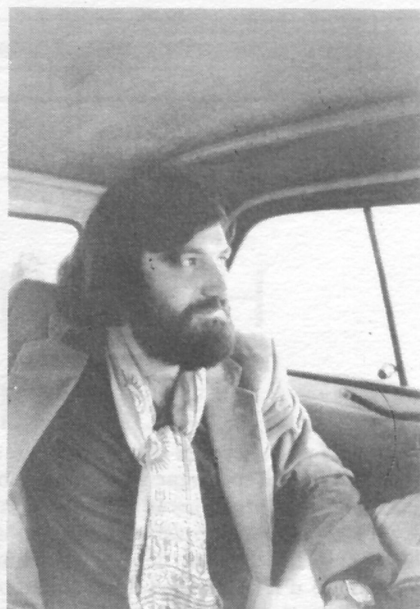
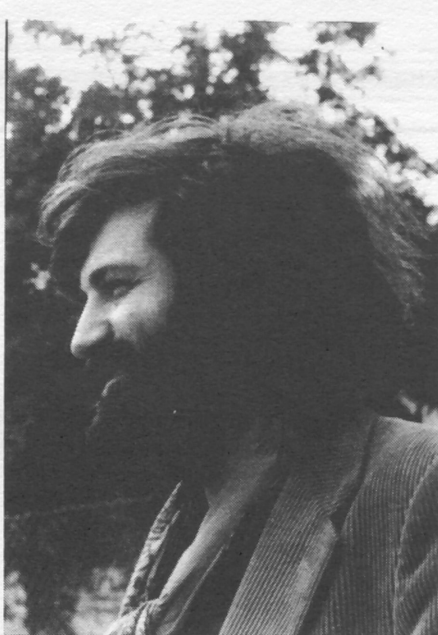
J.M. Sala-Valldaura inspira tranquil·litat. Els seus ulls petits han esdevingut més vius en el transcurs dels darrers anys. Mentre un el veu alenar esperit i parlar del desert, i dels àrabs nòmades, sent com si aquesta experiència no fos aliena a la seva vida: com si els seus versos fossin una resposta a aquesta estranya sobrietat d'un poble llunyà que, per altra banda, pot tenir moltes similituds amb els pescadors de Blanes, on viu.

— Al teu poema “Ars Poètica” acares els conceptes “parany” i “record”, i d'això se'n genera, no linealment, el concepte “poema”. Fins quin punt són importants aquests renous de fons, aquests corrents extàtics que se'n deriven, i fins quin punt és important la malversació que produeixen en la lectura del qui guaita?

— El poema és un parany per tal de caçar, amb l'ajut de la bona voluntat del lector, els records del lector. El passat del poeta i el present de qui llegeix es troben un dia, en el futur de l'escriptura, i, és clar, l'aigua recorreguda remena el fons, el neteja o hi posa fang. El lector malversa el poema perquè és l'única forma que té de guanyar-lo.

— Al marge de la pulsio eròtica que es vivent a alguns dels poemes de Reixes d'aigua, els teus versos il·luminen altres erotismes: per exemple, l'erotisme amb la natura, especialment aquest cos inabastable que es diu mar; així com aquest autoerotisme que és el pas dels dies, emperò sense referència de manament vital, sinó viscut des d'un present devastat com el desert i fertilitzat, germinat, amb la rosa emotiva dels dies...

— Estic absolutament d'acord amb el que dius, i en aquests erotismes, hi veig justament l'intent de vèncer el pas del temps: el sexe i la mirada en pràctica constitueixen la nostra victòria discontinua són la manera de derrotar el continuum del riu de la vida cap a la mort, la darrera constant.

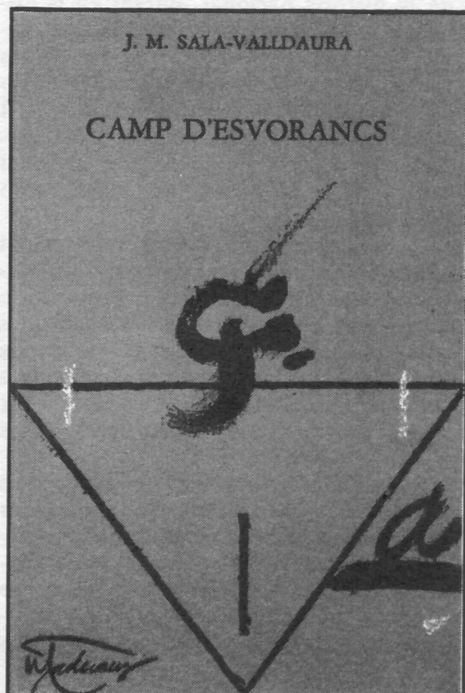
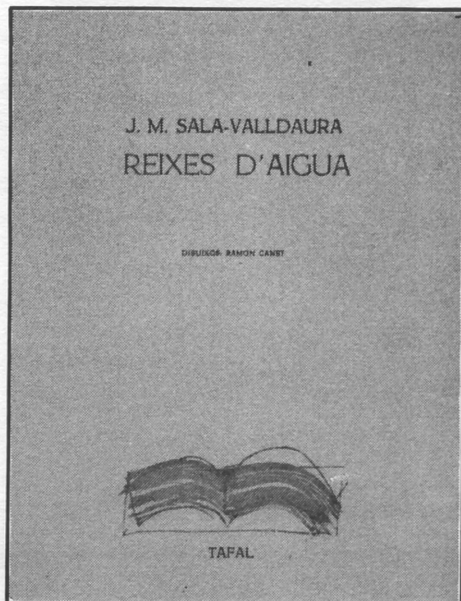
— Parlant de discontinuïtat, un dels fets que més em criden l'atenció com a lector és la pulsio tallada, la tècnica de fragmentació que empres a “Reixes d'aigua”. Aquesta fragmentació és almanco triple: afecta l'espai sonor del poema; afecta l'espai visual on es fan servir els blancs dels poemes, que em recorden les pintures romàniques restaurades on el restaurador utilitza el blanc de creta per obviar els espais que la memòria col·lectiva ha oblidat; i afecta finalment l'espai conceptual del poema, que no desenvolupa linealment, ni curvilíneament, les idees o arguments, però que, al capdavant, usa la fragmentació per provocar la síntesi d'elements alhora aliens i unitaris.

— Pel que fa a l'espai sonor, l'ampliar: almanco procuro que tots els significants, gràfics i fonètics, tinguin significat, i per això, el poema ha de tenir la respiració i la imatge que se li escauen. Si —posem per cas a “Blau i Blanc”— vull aconseguir escriure amb el so del mar i les ones quan moren a la platja, els seus tres poemes han de bategar, fins i tot visualment, com la mar i l'oneig. De la mateixa manera, pel que fa a l'espai visual, si vull fer veure el significat de Mozart, el poema dibuixarà un jardí del segle XVIII, i si ataco la simetria d'algun mal ballet contemporani, cal que ho posi de manifest ja des de la mateixa disposició dels versos. Finalment la fragmentació conceptual es correspon, per desgràcia, en l'art actual, a la fragmentació ideològica i vital que sofrim.

— Ja que estam parlant d'estètica, com veus tu la situació general de la poesia catalana actual i quines són les tendències més valuoses o notables?

— Com sempre, es fa difícil de sintetitzar sense simplificar massa. Crec, però, que no vivim un moment de canvis forts; ans al contrari, la gent sembla arrecegar-se, o almenys sembla cercar l'ombra i l'escalfor de la casa; no gosa, doncs, anar a encalçar allò que no coneix. Molts de poetes viuen d'explicar, amb imatges ja fetes, la seva petita experiència, gairebé sempre sentimental, mentre uns altres, massa pocs, prefereixen veure i tocar la lluna o el sol, baldament sigui en el mirall del pou o al basal de l'eixida. De moment, i per a mi, és més interessant la darrera postura, perquè sol ser més nova de llenguatge i més oberta de tractament. La solució està sempre en la intensitat i, tot i que s'emprí un vocabulari o un tema “coneguts”, en la capacitat de trobar la sorpresa, el darrer mirall, la lluna més de mitjanit o el sol més de migdia, per a entendre'ns.

El vent bufa fred i fa tremolar les vidrieres que ens filtren el paisatge, i la claror del dia es va esmoreint. Decidim descendir cap al cotxe, cap a la ciutat; i la conversa acaba amb la mateixa dificultat que trobar lloc per aparcar l'automòbil.

Josep Noguerol, Estones d'ones

Encara que Estones d'ones és el seu primer llibre, Josep Noguerol és sens dubte un dels escriptors joves (nat a Ciutat l'any 1957) que més prest s'incorporaren a la creació literària en llengua catalana. Un exemple d'això són les seves col·laboracions a la desapareguda revista "Vora Mar" de Peguera, els anys setanta. Posteriorment, ha estat un dels promotors de la revista de poesia L'ombra vessada i un dels organitzadors més actius de les mostres de poesia jove a la Universitat.

En la vida de Josep Noguerol conflueixen tres mons, localitzats a Ciutat, Algaida-Son Sardina i Peguera: l'universitari, el pagès i l'hoteler. Estones d'ones recull una part de la seva producció poètica, representativa sobretot del darrer món esmentat. Els poemes, però, no són el fruit d'un procés d'abstracció, sinó una

ESTONES D'ONES

Josep Noguerol

sèrie d'instantànies que constitueixen un àlbum que es completarà a mesura que s'allargui la biografia de l'autor, caracteritzada fins avui per una contínua crisi d'identitat (que el fa esdevenir així un dels joves poetes més vitals) i per la volun-

tat d'exercir la ciutadania d'una única i nova comunitat mediterrània.

Josep Noguerol aplica una tècnica fotogràfica (no és debades que l'aplec de poemes central se subtituli "Cinc imatges amb flash i deu sense"). Per a expressar aquesta mena de "poesia física" l'autor emprà un llenguatge concís i adopta una estructura estròfica breu, a la qual se li ha de retreure un encarcament que denota manca de pràctica poètica. La poesia de Josep Noguerol no sempre és intel·ligible, degut que anteposa la llibertat d'adjectivació a la claredat referencial (en profit, per exemple, de la rima interna). Paradoxalment, aquest és un dels majors encerts i valors del llibre: l'originalitat de les imatges, l'absència gairebé absoluta de llocs comuns, així com la introducció de temes, que només una mentalitat pacífica (encara que generalitzada) podrà considerar com a poc o gens poètics.

Antoni Nadal

Lluís RACIONERO,
Cercamón, Barcelona,
Edicions 62 ("El Balanci", 140), 1982.

Guardonada l'any passat amb el premi Prudenci Bertrana, la present novel·la de Racionero és un exemple força representatiu d'un dels corrents que veiem créixer dins la darrera novel·listica catalana: la novel·la ambientada i bastida a partir de la història nacional. Burxar en la història per afaïonar una novel·la és el camí que han pres, per esmentar alguns noms, nous autors com Vicenç Villatoro (que escriu sobre el món jueu català al Renaixement), Ramon Pallicé (tot parlant del després de la desfeta nacional de 1714) o el mateix Racionero amb "Cercamón".

"Cercamón" es desenvolupa en el període de formació nacional català, concretament entre el temps que enceta la independència eclesiàstica i política dels comtats catalano-occitans de la tutela francesa i la definitiva separació dels destins de Catalunya i Occitània. Tot plegat uns tres-cents anys: del 967 fins al 1264.

La història és dividida en dues parts protagonitzades cada una per un narrador diferent. En primera instància, Ermessenda, "la que es troba a l'erma", encarregada pel futur Papa Silvester II (Gelbert) de construir un nou univers, una nova cultu-

ra "Sapiguem que la fi del mil·lenari s'apropa, la gent creurà en la fi del món i s'abandonaran al paroxisme; però el món no finirà i cal donar-li una nova cultura. No podem seguir en el buit deixat pels grecs...". Amb ella viurem la independència nacional, el naixement dels trobadors i els fins amors, l'expansió del catanisme i l'auge del comerç a ambdós costats dels Pirineus, a la vora de la Mediterrània; la nova nació és el símbol del nou temps que comença a esser sobre les cendres de la vella i abogerrada societat atemorida per l'escaïença de l'any 1000.

CERCAMÓN LLUÍS RACIONERO I GRAU

PREMI PRUDENCI BERTRANA 1981

La segona part és relatada per Cercamón, fill de pastors, aprenent de joglar, corprès per la filla d'Ermessenda, Esclarmorda. De la seva mà assistirem a l'expedició catalana contra els àrabs, a la formació de la Inquisició i a la conjunció dels interessos castellano-francesos per afeblir la puixant nació catalano-occitana. Tot això en el marc cultural del decliu del romànic.

La novel·la, per la seva ambientació i acció històriques, pot ben bé ser titllada de "cavalleresca". Les descripcions acurades i precioses del paisatge, els indrets i els ritus religiosos denoten un pregon coneixement de la geografia, històrica i costums nacionals; i el llenguatge volgutament i encertada amb traces arcaïtzants que amanides amb poesies trobadoresques, acaben d'afaionar el llibre. Així aquest esdevé una invitació a la memòria històrica i alhora un interrogant velat sobre el nostre futur en el llindar d'aquest segon mil·lenari.

Altrament no cal oblidar que Lluís Racionero s'incorpora amb aquest treball a la literatura catalana després de ser assagista en castellà. L'esdeveniment de fer-ho amb una excel·lent, documentada i entretinguda novel·la ens permet d'albirar esperançats noves i suggestives aportacions al nostre panorama literari.

Joan Buades i Beltran

THE POET'S LOVER SPENDETH A FORTNIGHT IN OSTERREICH (to be read on the plane)

LLUÍS URPINELL I JOVANI

For Cara...

Quan siguis a Àustria, amor,
vull que em trobis entre els **books**
del Congrés que has guanyat:
• **A fortnight** tu i jo presents dintre l'absència.

Withman : "Out of the cradle endlessly rocking".
— Jo en seré el títol, i els versos et vindré a gronxar.
Quan toqui, però, Norman Mailer's
"The Naked ant the Dead", que vaig enllestir
dilluns a casa teva, mentre passaves el Gatsby,
abraçats com mai al teu llit, a la tarda
(**ceaselessly**, el present fet record m'omplirà
tots aquests dies i m'hi rebejaré fins que tornis
de l'Est),
nu em mostraré un altre cop, i, ben viu, refaré
tota la història.

Que el "hot dog", se'l mengi un altre...

De nit, entre la fressa dels **kneipen**, quan
surtis —dia dur— del teu **Schlop**,
Katalanische königin,
beu-me tots els **Schnaps** i les **Bieren** que prenguis
i ou-me —Mozart—, quan canti, cercant, entre les **Blumen**
i els **Bäume**, la companya,
el **Nachtigall**.

A trenc d'alba,
quan els miners entrin a la mina,
tan d'hora com la **Lied** de l'alosa en **Frühling**,
pensa, bon cos, en el desig que ens uneix,
que em creix també quan traballo;
recorda els matins que ho hem fet,
i que ho fan tots els qui estimen a Salzburg.

REDACCIÓ D'ESTIU

VICENTA PASTOR IBAÑEZ

Dos xiquets, mascle i femella, s'atansen a per aigua amb un carretó molt desfet i pelat on porten bidons de plàstic i una garrafa mitjana. Els tipus semblen de gitanos, no parlen ni bon dia. Els pregunten... "somos del camping El Palmeral". Prou. No em diuen ni adéu. "Pero, ¿sabéis que estos grifos pertenecen a la comunidad de apartamentos "Mar y Mar"? Doncs sí, ho saben, però què. Es clar que necessiten aigua i van a buscar-la.

Fa poquets dies un grapat de gitanos, un 80 o/o menys de deu anys, es dedicava a arreplegar tot allò que els hi poguera servir. Ho arreplegaven de la brossa. En aquest sentit estaven fent la competència als mosquits que enguany, primer aniversari d'Ajuntament democràtic, ens mengen, i també als ratollons de viva cua. Quant als mosquits, us diré que hi ha hagut ja dues ruixades d'avioneta insecticida, tanmateix la diversió segueix igual, i mira que fa bonic de veure la gent amb rames d'olivera o llorer pegant-se fortes ventades al voltant de llurs cossos força bruns. Després hom va saber que amb el mateix preu d'una avioneta insecticida, àdhuc amb una miqueta menys, qüestió de quaranta o cinquanta mil pessetes més o menys, es podria adquirir una màquina cipal i seria, sembla, més efectiva. A més a més, no caldria llogar l'avioneta i amb açò estalviariem (de "ço nostre", suposat que estem en la democràcia) uns diners molt saborosos que es canalitzarien cap al procés d'investigació del per què dels mosquits a la platja i del seu acabament definitiu.

A esta colla de gitanos els veia jo des de la meua bicicleta car em passejava tranquil·lament passant-m'ho bé amb el pedal i amb aquest sol de tonalitat com de sorra que em refregava tota de dalt a baix. Els veia d'un en un, que si cadires, sofàs, un gibrell, un pitxer pintat amb taques horribles... Aquest pitxer, recorde, el tenia ma mare en el millor racó de l'apartament i se'l vaig llençar feia dues hores. Picada per la curiositat, com quan veus la fila interminable de formigues portant les seues provisions, vaig seguir-los una estona. ¿On aniria aquell horros pitxer? "Información. Apartamentos Madrid". Ja estava. D'un en un anaven deixant el mobiliari al voltant d'ells. Jo hi vaig passar i vaig saludar, "buenas tardes", una gitana em va mirar somrient, els ulls profunds, mare segurament d'un 20 o/o d'aquella colla. Em va recórrer un cert corrent per tot el centre de l'esquena, quelcom que es relacionava amb l'esguard madur d'aquella dona de cabells recollits amb un llaç blanc. Me n'allunyava, però al cap de mitja hora tornava a passar.

"Información. Apartamentos Madrid" era una mena d'habitable format per quatre parets amb porta i finestra i a dalt un terrat pla de teulades mig desfetes. Fa cinc anys una senyoreta de llavis brillants i vermells, tanmateix no tenia res a veure amb una pruna fresca i dolça, bé, la senyoreta informava: un milió, dos milions, hipoteca, claus en mà i lletres a 13 mesos, altres lletres a... El mostrari n'era prou variat, de dues habitacions, d'una, sense, podia fer cantó la terrassa, no podia. La butxaca estava relacionada amb tot allò. Molt després la senyoreta se n'anà, però s'oblidaren de l'habitable per la qual cosa es va quedar ficat entre matossars, cada volta més solitari i més abandonat.

Però vet aquí que el carretó esgavellat aiguador del "camping El Palmeral" es clava per la fosca i estreta porta. Encara n'hi ha més, això és tot un col·lectiu de distribució de treball. I s'ho apanyen, vegeu. I nosaltres ja no en podríem retrocedir, la conquesta de l'aigua i la llum corrents han suposat molts regles de civilització. Què faríem amb els ploms fosos?, els carrers serien de la violència i el sexe.

La xiqueta em mira, tota ella és molt prima i del color de l'arena quan el sol es reflecteix suau a la vesprada. És l'única que em dirà "adiós" i em mira de front. El xiquet, fosc, amb els cabells curts pentinats cap a avant no em fa ni cas. He d'esperar, amb una hipòcrita comprensió, que acabin d'omplir els bidons. Aleshores estava netejant la meua bicicleta amb tota la formalitat escaient i allò era una intromissió amb tota la regla. Però quina cara tenien!... Romànticament aguantava. Què deia...? Ah, sí, Azorín deia que un lacai ben menjat, educat, etc. després de generacions engendraria una bona raça: tanmateix els temps actuals no estan per esperar diverses generacions. L'"aquí y ahora" d'un amic meu de Madrid dels temps dels conflictes universitaris em sonava ara com un plateret entrexocat en l'altre plate-

ret. El so produït em premia les orelles. Pense que m'ha deixat sorda. A molts també els ha arribat això. Així que em queda la imatge roja-clara de la xiqueta amb els pantalons blancs abaixats fins als genolls i la mirada feréstega del seu company.

Una veïna li diu a ma mare "hay que arreglar esto del agua". La veïna és de Valladolid, també hi ha gent de Ciudad Real, Madrid, Bilbao, Suècia, França. "No podemos consentir que nos roben el agua". Definitivament, existeix una aixeta per a cadascú, per a aquell que rep un paperet "versió pedra Rosetta" i paga. Definitivament la llum resta per a tothom abonat a la "Hidroeléctrica Española".

Passejant un altre dia em vaig trobar la xiqueta asseguda pentinant un nerviós vailet de cara simpàtica. Per les quatre parets del menut "edifici" "unas rumbas" dauraven alegrement els ulls dels xiquets. De quan en quan se sentia el xiulet estrident del trenet marítim de via estreta. Aquest tren d'infraestructura tan dèbil i que tan bon paperet fa entre Alacant i Dénia!. Fa anys reduïren la plantilla i encara ho fan però no per qüestions de super-maquinització a l'americana, que el servei funciona amb dos wagons que pareix que salten de la via quan la velocitat és un xic descarada. No, sembla que el problema rau en la infra-maquinització, just al revés. Que no hi ha diners, ens expliquen, però l'assumpte no presenta gaires complicacions: no hi ha ganes, vaja!.

L'aigua clara, plena de clor per allò del tifus i d'altres epidèmies, s'evaporitzava poquet a poquet en un pot esportellat de llanda, la xiqueta hi ficava la pinta repassant la clenxa dels cabells del vailet, segurament el seu germà. Em va reconèixer i un somriú tímid per la meua part va deixar un mig salut en l'aire. Pensava, egoïstament, que seria qüestió de no violentar-se amb aquella gent, bo i parant esment que jo guardava la bicicleta molt a la vista i que tots els veïns m'havien dit que en tinguera compte que aquell no era lloc desitjable, que hi havien molts de gitanos i lladres per allí fent de bones. Total, que tot allò a la memòria, creia convenient crear amics i no enemics de la part d'aquesta banda. M'haguera agradat preguntar-los si anaven a qualsevol col·legi i què estudiaven. Per simple curiositat, és clar. Però tota aquesta mena de preguntes a punt de fer-les em van semblar de gran imbecilitat i vaig continuar el meu delitós passeig. Tota la claror de palla d'aquesta xiqueta m'acompanyava alguna estona, era tan prima i maternal pentinant el vailet i tan vehement recollint l'aigua de les aixetes dels apartaments "Mar y Mar"!

Una veïna del 4^t pujà acalorada "esto hay que solucionarlo no paran de cogernos agua. Tendremos que decirselo al presidente de la comunidad y tomar medidas". Efectivament, la parella tornava a les mateixes, venien a per aigua. En aquesta ocasió un xic alt i atractiu els acompanyava. La xiqueta semblava més coqueta, millor pentinats els cabells llargs, portant un conjunt blanc de pantaló i brusa a ratlles blanquetes molt fines. Es veia tranquil·la i com a casa seua, fins i tot es va aventurar a banyar-se els peus. Els ficà sota la dutxa i un raig d'aigua clorada anava esguitant-la. L'escena sofocava la veïna. Jo mirava des de la meua terrassa prolongant l'aigua clorada fins al mar i més enllà. Divertint-me amb tanta associació blava, clara, com de seda. La decisió ja l'havien presa, els denunciaren a la policia perquè allò ja es feia insuportable. Una comissió de veïns se n'encarregaria.

Al dia següent, una notícia molt breu al periòdic comunicava la decisió per part de l'Ajuntament de continuar la granavinguda de la platja fent les corresponents expropiacions. Perquè això són altres calces. A la platja d'un primer antuvi es feren els apartaments, enormes torres de divuit i vint-i-tres plantes construïnt-se aquí, més enllà, sense cap tipus de traçat urbanístic. I ara després hom hi fa carreteres. Lògicament les construccions que s'hi oposen van al carrer en el més ample sentit de la paraula. "Información. Apartamentos Madrid" queda justament enmig de la granavinguda. No és difícil suposar que dins d'uns dies veurem una certa colla de gitanos amb qualsevol mobiliari més carregat a l'esquena, caminar d'un en un. I pense, podrà la meua bicicleta restar en el seu lloc sense alteracions per la meua part?

Doncs, no evidentment.

SOMNI

BARTOMEU ARBONA

El parlar dels esculls de les ones i del ruixim del mar era tot u. Be va passejar per la platja sola, dins tardes vermelloses de vent o dins nits fosques sense lluna. De la lluna parlava i dels estels que la vetllaven. De calces, sostenidors i bragues badocant als estenedors... dels homes que la xiulaven... que de petita ella també xiulava i molt, que el seu pare el dia que arribava gat a casa se l'asseia a sobre i n'hi ensenyava. I la mare cridant que més valdria que jeguesses i no faries escàndols per als veïnats!.

Cresqué mollana la nina, xafogosa als dies d'estiu, i fredolera i trista als hiverns. Que no sortia per res els dies de pluja, que es quedava a dins i mirava l'aigua de darrera les vidrieres... després corria cap a la mare i plorava quan veia arribar el pare moix, tambarolejant entre la pluja i posant els peus feixucs per dins els bassots...

Que la mare treballava com un folla, que fregava escales la mare, que de tant de fregar tenia sang pels genolls, que els pits li creixien a la filla, que la carn se li arrodonia, li agradava vestir-se i empimpollar-se a les tardes. Que ja espipella els mascles —deia el pare, alerta— deia la mare—, que no se perdi!, que no te fugi de les mans la filla... i ella, vengua fregar escales; i ell, vengua beure i atupar-la a les nits, i la mare resa que te resa a Santa Rita, que tot vengà bé per la filla, que es casi, que no passi fam, la filla... i el pare, ara és hora de resar!, no hi ha com anar a la taberna, allí tots els homes són mascles i enemics els uns dels

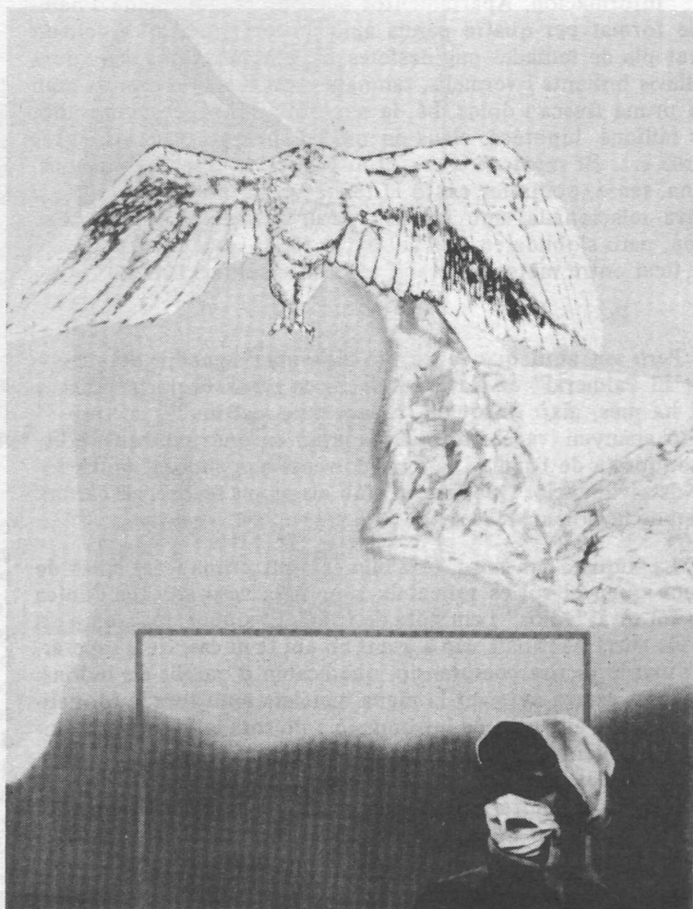
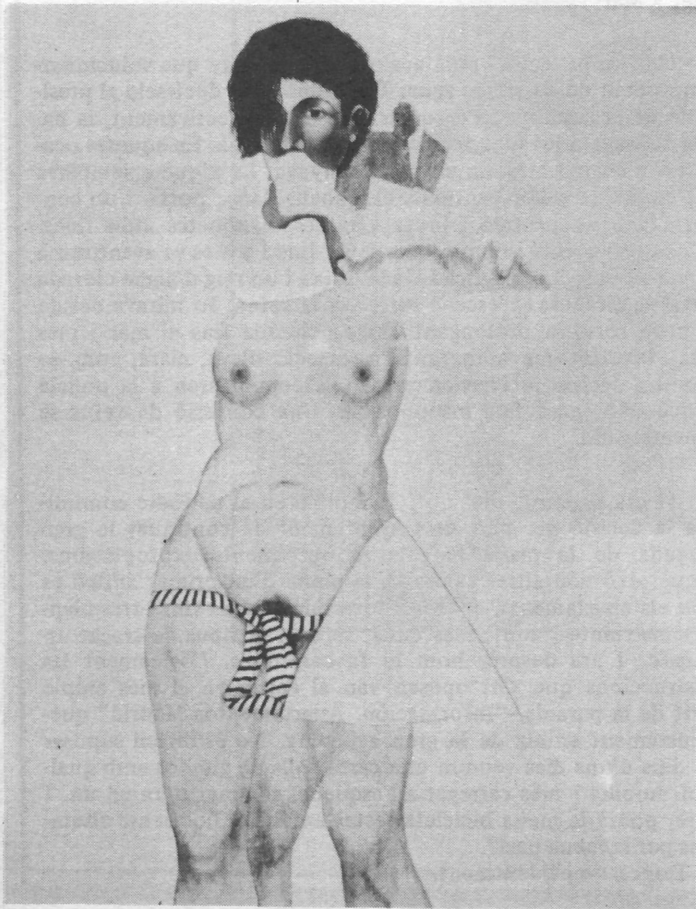
altres, que allà hi van els que tenen collons...

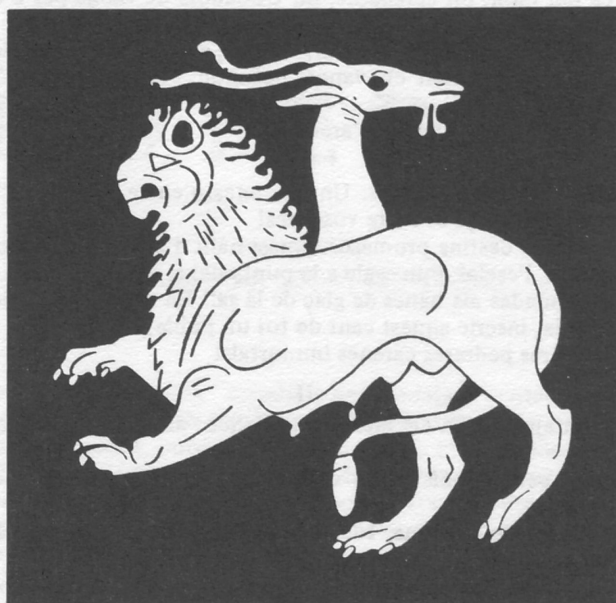
Se casà molt jove la mare. Blanca i verge la mare, de tuls i randes els vestits, un paner de figues pudentes el seu cap, que la seva mare ja fou un xisme, un trasto; el pare estava assegut a una cadira i sols xerrava per demanar menjar, que després sols serví per llevar merda i pixat, que estalvià molt per pagar-li el vestit de noces a la filla i un berenar de xocolata amb ensaïmades...

Nasqué, combregà, se casà, se posà a parir fills, dos de morts i ella, que sí, que més hagués valgut que no hagués nat, que de fam en passa molta estona, que estava eixuta, la mare, com una fulla a la tardor caic no caic, que el pare sols bevia i no treballava... que es tornava boja, que es penjà, tornà blava com un somni i tregué mig pam de llengua a fora.

I la nina es quedà sola amb el pare, passà molta fam, entre renou de budells buits, cançons amb olor de suc i rialles falses; somniava, somniava que els estels la collien de les mans i la pujaven amunt; a les nits, quan arribava el pare, l'atupava i passava la nit plorant, però de dia dormia i somniava, somniava amb els estels, que la duïen amunt, amunt, i botava tant i tant que prengué el vol un dia de matinada, i la trobaren, la trobaren, ai mesquina!, penjada en el molí de casa, amb llàgrimes als ulls, el cos calent encara i els punys ben closos, així les estrelles no podrien fugir.

Bartolozzi, 1981 (Galeria Quatre Gats)

ANÀBASI

traducció de
JOSEP MARIA LLOMPART

I

Establint-me amb honor damunt tres grans anyades, jo dic bon averany de la terra on he fundat la meva llei.

Les armes al matí són belles i la mar. Als nostres cavalls lliurada la terra sense ametlles.

Ens val aqueixir cel incorruptible. I el sol no és anomenat, però la seva puixança és entre nosaltres

i el mar al matí com una presumpció de l'esperit.

Puixança, tu cantaves en les nostres rutes nocturnes!... Als idus purs del matí ¿què sabem del somni, primogenitura nostra?

Un any encara entre vosaltres! Amo de les messes, amo de la sal, i la cosa pública damunt justes balances!

Jo no cridaré pas la gent d'una altra riba. Jo no dibuixaré pas grans districtes de ciutats en els pendissos amb el sucre dels coralls. Però tinc el disegni de viure entre vosaltres.

Al llindar de les tendes tota glòria!, la meva força entre vosaltres! i la idea pura com una sal posa en el dia els fonaments.

* * *

... Doncs jo sovintejava la ciutat dels vostres somnis i deturava en els mercats deserts aquest pur comerç de la meva ànima, entre vosaltres invisible i freqüent com un foc de romeguers al ple de l'oratge.

Puixança, tu cantaves en les nostres rutes esplèndides!... "A la delícia de la sal hi ha totes les llances de l'esperit... Revifaré amb sal les boques mortes del desig!

A qui, lloant la set, no ha begut l'aigua de les sorres dins un elm, jo li don poc crèdit en el comerç de l'ànima..." (I el sol no és anomenat, però la seva puixança és entre nosaltres).

Homes, gent de polseguera i de tota mena, gent de negoci i de lleure, gent dels conyins i gent d'altra banda, oh gent de poc pes en la memòria d'aquests llocs; gent de les valls i de les planes i dels més alts costers d'aquest món on s'acaben les nostres ribes; furetejadors de signes, de semences, i de confessors de confidències a l'Oest; seguidors de pistes, d'èpoques, alçadors de campaments en el petit vent de l'alba; oh cercadors de deus d'aigua a l'escorça del món; oh cercadors, oh trobadors de raons per a anar-se'n en un altre indret,

no traficau amb una sal més forta quan, al matí, en un presagi de reialmes i d'aigües mortes altament suspeses damunt els vapors del món, els tambors de l'exili desvetllen a les fronteres

l'eternitat que s'entreobre damunt l'arena.

* * *

... Vestit de puresa entre vosaltres. Un any encara entre vosaltres. "La meva glòria és sobre els mars, la meua força és entre vosaltres!"

Sigui per als nostres destins promesos aquest hàlit d'altres ribes i, portant més enllà les semences del temps, l'esclat d'un segle a la punta del fi de les balances..."

Matemàtiques penjades als bancs de glaç de la sal! En el punt sensible del meu front on el poema s'estableix, inscriu aquest cant de tot un poble, el més ebri, traient de les nostres pedreres carenes immortals!

II

Als països sovintejats hi ha els més grans silencis, als països sovintejats de llagosts al migdia.

Camín, caminau per un país d'alts costers de tarongina, on estenen a eixugar la bugada dels Grans.

Ensopegam el vestit de la Reina, tot de randa amb dues tires de color rossenc (ah! com l'àcid cos de dona sap tacar un vestit a l'indret de l'aixella!).

Ensopegam el vestit de Sa filla, tot devanda amb dues tires de color viu (oh! com la llengua del lluert sap caçar les formigues a l'indret de l'aixella!).

I per ventura el dia no s'escola fins que un mateix home no s'ha cremat de desig per una dona i per la seva filla.

Rialla sàvia dels morts, que ens pelin aquesta fruita!... I doncs! ¿no hi ha més gràcia al món sota la rosa salvatge?

Arriba, d'aquesta banda del món, un gran mal violaci sobre les aigües. El vent s'alça. Vent de mar: i la bugada

s'enfuig! com un prevere fet bocins...

III

Per les messes de l'ordi l'home surt. Jo no sé qui, però algú vigorós, ha parlat dalt el meu sostre. I heus ací que aquests Reis seuen al meu portal. I l'ambaixador dina a la taula dels Reis. (Que els alimentin del meu blat!) El Mostassaf davalla els rius emfàtics amb tota casta de residus d'insectes

i fetus de palla per la barba.

Vaja! Ens sorprenem de tu, oh Sol! Ens has dit unes tals menides!... Fautor de confusions, de discòrdies! nodrit d'insults i d'escàndols, Oh Esvalotador! fes esclatar el bessó del meu ull! El meu cor ha piulat de joia sota les magnificències de la calç, l'ocell canta: "oh vellúria!...", els rius són als seus llits com crits de dones i aquest món és més bell

que una pell de moltó pintada d'escarlata!

Ah! més àmplia la història d'aquests fullatges en els nostres murs, i l'aigua més pura que en somnis, mercès, mercès li sien dades de no ser pas un somni! La meua ànima és plena de mentida, com el mar àgil i fort sota la vocació de l'eloqüència! L'olor poderosa m'enrevolta. I el dubte s'eleva sobre la realitat de les coses. Però si un home torba agradable la seva tristesa, sigui dit a les clares! i jo som del parer que el matin, si no hi haurà una sedició.

Més ben dit: t'advertim, Sofista! dels nostres guanys incalculables. Els mars fallibles als Estrets no han conegut de cap manera jutge més rigorós! I l'home entusiasmat per un vi, amb el cor ardit i brunzent com una bresca de mosques negres, es posa a dir coses d'aquestes: "... Roses, porpra delícia: la terra vasta per al meu desig, ¿i qui en fitarà els límits aquest vespre?... la violència al cor de l'assenyat, ¿i qui en fitarà els límits aquest vespre?..." I un tal, fill d'un tal, home pobre, cau en poder dels signes i dels somnis.

"Traçau els camins per on se'n vagin les gents de tota casta, mostrant aqueix color groc del taló: els prínceps, els ministres, els capitans de veu amigdalana; aquells que han fet grans coses, i aquells que veuen en somnis això o allò... El prevere ha deposat les seves lleis contra el gust de les dones per les bèsties. El gramàtic tria el lloc de les seves disputes a l'aire lliure. El sastre penja a un vell arbre un vestit nou de molt bon vellut. I l'home que pateix de gonorrèa es renta la roba blanca en l'aigua pura. Fan cremar les deposicions del desnerit i n'arriba l'olor al remer en el seu banc, li és delectable...

Per les messes de l'ordi l'home surt. L'olor poderosa m'enrevolta, i l'aigua més pura que a Jabal fa aqueix soroll d'un altre temps... En el dia més llarg de l'any pelat, lloant la terra sota l'herbam, jo no sé qui, però algú vigorós, ha caminat sobre les meves passes. I dels morts sota l'arena i els orins i la sal de la terra, heus ací que n'han fet com de la clovella el gra de la qual fou donat als ocells. I la meua ànima, la meua ànima vetlla amb gran soroll a les portes de la mort —Però digues al Príncep que calli: a punta de llança entre nosaltres

aquest crani de cavall!

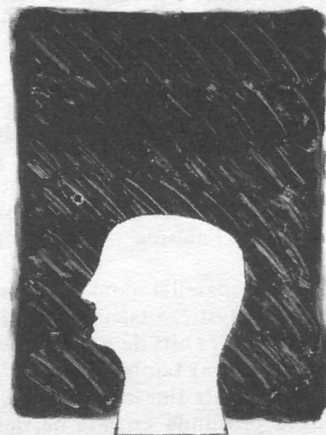
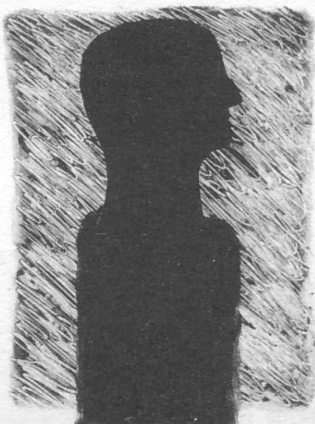
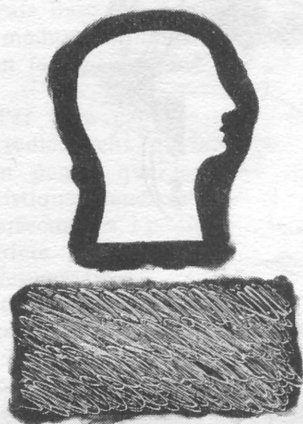
Tristan Corbière

CASINO DE DIFUNTS

traducció de
MARIA-ANTÒNIA SOCIAS ALBADALEJO

Maleït i marginal entre els mateixos “Poètes maudits” estudiats per Verlaine, Tristan Corbière, 30 anys de curta existència que s’escolà entre 1845 i 1875, bretó desarrelat, reencarnació bohèmia de Villon al París dels pintors i les prostitutes de Montmartre, és autor d’un sol recull de poemes, *Les Amours jaunes*, publicat en 1873. Irònic, tísic, esquinçat, nostàlgic de les tempestes oceàniques i de la parla dels llops de mar, despullador melanconiós del naufragi de la seva pròpia existència, representa, juntament amb Jules Laforgue, el caire desmitificador, insolent i groller del moviment simbolista francès. Pràcticament desconegut al seu país, admirat per poetes com T.S. Eliot o Ezra Pound, que definí la “duresa” de la seva poesia com “duresa que no té llustre, sinó la solidesa del granite exposat a la intempèrie”, publicà a “*La Vie Parisienne*” aquest breu text en prosa el setembre de 1874, sis mesos abans de morir. Són hostes d’aquest “Casino de difunts” la visió al·lucinada, el neguit, el sarcasme i la desolació provocativa del mort en vida —gandul i errant— que fou Corbière. Res podria justificar millor la seva màxima lapidària: “Tot home té el seu llibre dins del ventre”.

(Per a la present traducció he utilitzat l’edició de *Les amours jaunes* de NRF de Gallimard, 1973).

Lluís Fiol, 1978

Un país, —no, són costes desfetes de la dura Bretanya: Penmarc’h, Toulfern, Poul-Dahut, Stang-an-Ankou... Noms bàrbars udolats per les ràfegues, gronxats sota les onades sordes, espatllats en els batents de les ones i perduts en carn de gallina en els aiguamolls... Noms que tenen veu.

Allà, sota el cel neutre, la tempesta és a casa seva: la calma és un dol.

Allà, l’estany plomís que descansa damunt la ciutat d’Ys, la Sodoma ofegada.

Allà, la Badia dels Difunts on, de les profunditats, tornen els ossos dels naufragis tocant a les portes de les cabanes a la recerca d’una mortalla; i el Raz-de-Sein, cicatriçat de corrents que cap home no ha passat mai sense por o mal.

Allà neixen i moren essers color de roca, pacients com im-mortals, que s’expressen per singlots en una llengua pobra, quasi extingida, que no sap riure ni plorar...

Es allà on jo invent un casino.

— CASINO DE DIFUNTS —

(Estació d’hivern)

PER AL BON ALLOTJAMENT DELS DESCORATJATS A PEU I A CAVALL

És un antic campanar, dret i escornat. La seva fletxa és als seus peus caiguda. Casalots a cop de ruïnes flanquejades formant

un munt contra ell, amb un moviment embriac, a recer del flux que puja i de la bufada que arrasa.

Ah! Què hi ha millor que una bona torre, sòlida amb campanes com culebrines, resistent al temps!; un vell riu de temple-aris, bons treballadors en Déu!, sagrats pilars de temple i de cos de guàrdia. En entrar hom sent encara aquesta indefinible flaire de pedra beneïda que no se’n va mai.

L’interior és un pou quadrat, quatre murs nus. A mitjana altura, un tall en ogiva llarga i profunda dóna un raig de llum. La brisa brunzeix allà dalt com una mosca empresonada. De tant en tant, per damunt les parets s’enfilen respiralls: és l’escala dins l’espessor de les muralles; dalt dels replans s’han col·locat llotgetes, amb un ull en tronera oberta cap a l’horitzó. És aquí on jeuran els nostres hostes.

Sistema cel·lular: dotze peus quadrats, murs emblanquinats, balustrades en castanyer d’un bell to; al voltant, claus-de-la-Passió per a clavar la roba; una llitera de monja, una pica de pedra per a les ablucions, una ullera de llarga vista, un trabuc carregat de perdigons grossos per als ànecs o per als filisteus. Vet aquí...

A baix, en la nau enllosada amb pedres tombals, la cuina: cuina per a fer de tot. —S’hi entra a cavall—. Forn d’alquimista; xemeneia grossa com una cabaneta per a guardar les arboràdures de les naus (doncs —Déu ajudant— el sorral val un bosc tallat de manera ordenada); capfoguers d’infern per a flambejar el fucus.

De sotamà, escambells per al sen Homer, el doctor Faust,

el cura Rabelais, Jean Bart, sant Antoni, Job el leprós i d'altres antics vivents; un forat per als grills, si el volen. Una torxa en vetlla foradada prop de la teiera; a tot arreu grapes per a penjar el soc dels llumins, la capsa de la sal, les botifarres. el ram beneït, les botes enseuades, una ferradura que duu bona sort.

Contra el mur ennegrit, les armes i arnesos de caça, de pesca i de gola: fusells per als ànecs, arpons, xarxes, vaixel·la d'estany, peces de coure, fanals. A la porta, el piló de les execucions; en el centre, un vertader "dolmen" per al tiberi, envoltat de butaques rígides tallades com cadafals. En les bigues del sòtil hi ha hissats rascles per a les grans natures mortes. En el racó, en el clar-obscur, un cucut dret dins un bon bàul de roure, tocant a morts.

A dalt, en una simple elevació de catedral, al nivell de la finestra gegant, farem l'únic pis, plataforma en carcassa a manera d'una sala de campanes. S'hi pujarà per l'escala o per obencs de nau proveïts de fletxadures amb un gran masteler de gàbia com a replà. És el taller. - "Studio di far niente".

El dia és manipulat a voluntat pel teló d'un teatre en fallida. Enmig, taula monumental sembrada de papers; davall, pells de foques. Als voltats, divans perses. En els murs, empaperat d'arlequí, tapisseries, cuirs de colors, veles colrades, pavellons, pàrracs sòrdids superbs. Imatges d'Epinal aferrades en pellingots damunt la porta. Enfront, una pella russa i una tetera. En el fons, un orgue de capella per als músics de Barbària, i nínxols per als vells sants que no es festegen mai. Una gran tela sobre bastidor perquè els pintors deixin els seus fems. Una xalupa desfondada plena de farratge nou per als cans i els poetes. Un llit de camp: filòsofs damunt i dos porcellets negres davall. Al costat, un estanc. Dins l'espai, hamaques penjades com a teles d'aranya, entre aparells de gimnàstica. Al final d'una cadena de pou enganxada fins a perdre's de vista, oscil·la el llantoner, ver-tader garfi d'abordatge forjat per un ferrer gat i verge.

Més a dalt, tan alt com es pugui pujar, hi ha la galeria exterior i la plataforma descoberta que domina allà baix, rentat per les ventades, granat per les trombes, granissat per les llunes. Un gallet rovellat es rossega empalat damunt el parallamps.

Petits jardins nodreixen les gàrgoles. En els angles dos matacàs baden sobre l'abisme i dues campanetes assenyalen amb el dit el cel.

L'un serà aparellat com aguaitador, pal de telègraf amb grans braços fantàstics i talaia esfereïda que les ventades posaran en moviment, en les nits de gatzara, per al naufragi.

L'altre, esperant també un vent d'atzar... esperarà.

Allà, veig petits finestrals obscurs, reixats, impenetrables en la barbacana profunda ericada de defenses; una porta de ferro secreta, plena de claus, armada de forrellats... i oberta de bat a bat.

Vull la trapa aèria, encoixinada de floretetes pompadour, enfarfegada de flors i més flors; un canari empallat dins una gàbia daurada, un mirall de Murano més gros que el normal, un sofà Crébillon i un sòtil de cúpula pintada per Mahomet (7a manera)...

És per la despulla que hi ha en l'aire, rodamón del somni, l'ombra grisa que fa via com els morts de balada... i que no ve. La senyora Malbrough, per ventura; "Anna, la meua germana Anna, no veus que vengui res? - Res! Res més que l'huracà que festeja, el gallet que volteja, la boira que fondeja..."

- CASINO DE DIFUNTS -

Oh! L'alta vida salvatge que viurà allà, senyors, hostes d'aquí dins.

PER AL BON ALLOTJAMENT DELS DESCORATJATS.

Al dimoni tot!

Oh! la ruda farineta de lleties! Oh! l'aire lliure a plens pulmons! el cinisme elegant! l'oblit que cicatritza i el somni que allibera!...

Volem la lliure solitud d'alguns, cada un portant-hi qualque cosa, tots triats d'entre els altres per la pesada brisa que se'n duu lluny les algues seques i les petxines buides.

Aquí, els nostres mitjans ens permeten esser pobres.

Res de personatges carrinclonats que facin malbé el paisat-

ge, la nostra mar i el nostre desert. Germans, heus aquí el vostre uniforme; capell tou, camisa marró de drap de caputxí, pantalons de tela amb volants, botes de mar de cuir fosc. Som bells, au !.

A vosaltres, caçadors, us deixam els arenals i els aiguamolls; a vosaltres, mariners, us deixam la mar bonica i els seus peixos que sovint mengen del pescador; heus aquí els vostres baleners de cedre blanc, braves embarcacions hissades sota les porxades amb llurs forques de ferro.

Heus aquí, les nostres tripulacions d'aventura: filibusters, bèsties antigues, pilots com marsuïns, cuiners a ultrança i cambreres...

Terrejants, enterau-vos en les cabanes. Vosaltres, jeis dins les cel·les, entaforau-vos en les eres, posau-vos damunt els obencs!

Res d'enginy, si us plau: s'és sobri de mots quan ens hem entès una vegada.

Tu, gandul, fe un llibre -tot home té el seu llibre dins del ventre- i el fàstig amanyagador planarà sobre tu. Pintor endiu-menjador, despulla el vell "xic". Oh arpista! escolta i calla't" Rimaire buit, mira con vénen les hores embruixades...

Ensumem l'aire que emborratxa...! I tu que estàs malalt de la vida, vine aquí a amagar el teu cap, i descansa sobre la gespa salada, en el desabonament universal.

On són els estudis bascs?

IGNASI MASCARÓ

Es digne d'anàlisi i comentari l'escassa ressonància que tenen entre nosaltres els llibres que parlen de la situació lingüística d'Euskadi. I crec, no obstant, que hi ha molts i diversos motius per acostar-nos a l'àmplia problemàtica cultural del País Basc; fins i tot un acostament modest i relaxat a la seva llengua que, com sap tothom, exigeix un esforç considerable.

Es prou conegut que des de Von Humboldt fins avui (M. Pidal, Martinet, G. Rohlfs, Schuhardt...) una llarga llista de d'il·lustres cognoms s'han ocupat de l'Euskera, en particular, amb una absència quasi absoluta de noms catalans. Deu ser que tenim prou feina a casa per no netejar a ca d'altri.

La introspecció em suggereix que patim un distanciament emocional respecte al poble basc que engrandeix una distància d'altre tipus. L'acció violenta d'E.T.A. —sigui quina sigui la seva base social— ha creat una imatge poc atractiva del País Basc que ha afectat els esperits més madurs i equilibrats. Però aquest seria un fenomen recent que res no explica.

Per altre cap, els punts de partida són radicalment diferents, tant que podríem pensar que les dues comunitats lingüístiques tenen en comú un passat de persecucions, i poques coses més. L'estricta present fa pensar que hi ha un desmarcament en relació als bascos (molt clar entre la classe política catalanoparlant) que pressuposa una mena de: "A nosaltres que no ens hi mesclin"; efectivament, cadascú arrabassa el que pot a Madrid, i la solidaritat després de tot això.

L'abisme moral en què han caigut certs sectors de la societat basca no hauria de justificar la nostra indiferència, ni com a resposta a una interferència imprudent, ni com a coartada a una cooperació limitada pel text constitucional (art. 145, ap. 2).

Sembla que només existeix Galícia quan es mor Alvaro Cunqueiro, i Andalusia... ah! aquest és un tema delicat per allò de la immigració instrumentalitzada políticament per certs sectors... I, tanmateix, a vegades sembla que ens cal demostrar allò que pretenen fer entendre a Madrid: que les llengües i cultures d'Espanya són un patrimoni vivent, de tots.

Mentres, no hi manquen entre nosaltres els apòstols de l'occità, trobades i encontres color de rosa que ens transporten a la germanor medieval. Reproduïm una i altra vegada les declaracions solemnes sobre "minories ètniques"; enlluernats pel reconeixement exterior de la Cultura Catalana esperam l'avinentsa de reunir "personalitats de prestigi internacional" per a proclamar, encara, la unitat de la llengua catalana, sempre discutida, com si la clau de la supervivència ens hagi de venir de fora.

Potser tot això està fora de lloc, ho

escriu sota la fascinació d'un llibre autènticament excel·lent: "EL LIBRO BLANCO DEL EUSKARA", publicació de l'Acadèmia Basca (Euskaltzaindia); és el primer d'una mena de trilogia que es completa amb "Conflicto lingüístico en Euskadi" (resultats d'una enquesta sociolingüística) i un tercer, en projecte, sobre "Normalització del Euskara".

Al llarg de set-cents pàgines el lector rep una informació abundant de la mà de setze especialistes que, en conjunt, configuren una real "Estat de la Qüestió" i una proposta de futur. La primera part, teòrica, té una especial densitat i rigor: "La Lengua, dimensión humana, cultural y política" entorn a conceptes com signe, llengua, societat, ètnia, cultura, pàtria, nació... i una histò-

Lluís Fiol, 1978

ria del pensament lingüístic espanyol ("Gramáticos y políticos del Renacimiento") fins als conflictes lingüístics contemporanis.

La segona i tercera part formen, pròpiament, el cos del llibre (història externa de la llengua basca). Tot un capítol va dedicat a l'estudi de l'estatut legal de setze idiomes minoritaris oficials; però, potser, la informació més interessant, de difícil accés, és el cap. IV: "Estudio crítico de algunas lenguas minoritarias" (Catalunya, Galícia, Gales, Israel, Finlàndia). El primer apartat, per cert, es titula: "Cataluña no es un pueblo minoritario".

Hom se n'adona que allò que els bascos han engegat és una verdadera REGENERACIÓ LINGÜÍSTICA (reeuskaldunizació), i que han trobat l'exemple més pròxim en la prodigiosa resurrecció de la llengua hebrea que el 1948 ofería una situació inicial molt semblant a la de l'Euskara, parlat avui pel 22 o/o dels bascos

amb dret de vot.

El capítol final, sàpiga el lector catalanoparlant, analitza el concepte Bilingüisme (diglòssia, normalització...) amb bibliografia, quasi sempre, catalana (Ninyoles, Vallverdú...); crec que és una petita lliçó carregada de significat, més enllà de concloure'n el grau de desenvolupament, qualitatiu i quantitatiu, de la sociolingüística catalana.

¿Què sap el lector, l'estudiant, catalanoparlant de l'Euskara tret del problema mític dels seus orígens? ¿Què coneix de l'Euskara l'universitari, que no sigui una llista de paraules, sempre les mateixes, estudiades a un manual de Gramàtica Històrica?

"Está fuera de toda duda que necesitamos una lengua, nadie quiere acabar con los dialectos (...) lo que necesitamos, más que nada, es una prosa incolora que sea, y ésta es su razón de ser, supradialectal..." (Koldo Mitxelena, "La Lengua Vasca", p. 83). Vet aquí que qualche cosa tenim en comú, la creació d'una llengua estàndard i, alhora, compartim, ben segur, l'exigència de convertir l'idioma en un element d'integració, malgrat que esdeveniments recents, gravíssims —el buit creat a una ikastola entorn a quatre policies— demostrí la possibilitat d'emprar un idioma per aixecar una barrera, en un acte d'histèria nacionalista.

Cal pensar si no seria un error històric deixar en mans dels centralistes el monopoli malèvol de l'eslogan "Solidaritat entre els diversos pobles...", en comptes d'una idea positiva, militant i solidària de la diversitat. Hauríem de reconèixer que Euskadi és per a la majoria, no parlem dels polítics, una patata que crema, incòmoda i comprometedora.

I un comentari al marge. Em sembla que hi ha una raó addicional per a conèixer l'Euskara, d'interès per als lingüistes. Els textos d'introducció a la Lingüística vénen plens d'exemples de les llengües més exòtiques per a demostrar un o altre principi. Tenim per ver que la Lingüística contemporània és el que és avui (un compendi d'abstraccions de validesa universal) gràcies al coneixement i descripció del major nombre possible de llengües. Som del parer que en molts de casos no caldria citar el swahili, el japonès o el cherokee, quan allò mateix que es pretén mostrar ocorre en un idioma geogràficament pròxim. Una observació molt superficial d'aquella llengua el basc, m'ha fet veure que si es vol exemplificar el funcionament d'una llengua aglutinant no cal citar el turc; ni tampoc el Galès o l'Esquimal (els famosos exemples dels colors) per a comprovar la tesi sobre la diversitat en l'extensió de significats en una o altra llengua com a expressió cultural, el basc ofereix camps semàntics molt originals. I l'Euskera és aquí, encorralat però viu.

La dificultat de l'art (i II)

PERE FONT

Parlàvem de la dificultat de l'art, dificultat que radicava —dèiem— en els codis personalíssims de l'expressió artística.

Però bé, hi ha d'altres motius que emboliquen encara més la troca, per bé que a primer cop d'ullada sembli el contrari. Ens referim a les no sé si excessives, i tan sovint mal enfocades, teoritzacions sobre el fet artístic.

Es permès de parlar de dues classes de teoritzacions: les que sorgeixen a priori de la pròpia realització artística, i les que apareixen com a conseqüència de l'obra una vegada enllestida. Les primeres, més que un perill per a una interpretació "correcta", pensam que poden esdevenir un parany en que caigui aquell artista que, sotmès així a idees prèvies, encarrila les seves actituds creatives dins de solcs preestablerts. Si ocorre d'aquesta manera, el resultat estètic, més que fruit de la realització individual estricta —que és com pertoca que sigui i quan els esperits imaginatius es senten en plena llibertat— serà conseqüència de condicionaments que anul·laran l'espontaneïtat que veim com a imprescindible. S'ha d'estar prou alerta, per tant, a la "contaminació" més o manco doctrinal de formulacions encotilladores que determinin la rigidesa ja en la concepció inicial d'una peça artística.

Pensem ara en el moment en què l'obra ja és feta o exposada. Sovintegen, per exemple, les pròpies notes "esclariadores" dels artistes, sigui a catàlegs, a manifestos o en declaracions a la premsa. No pas en tots ells ni en la majoria d'ocasions, però sí que de tant en tant, aquests "aclariments" deixen que traspuï en l'artista un cert caos mental i ideològic, que revela un fet que es dona sovint, això és, que l'artista com a tal està exercitat en la creativitat plàstica i no tant, en canvi, en les disquisicions teòriques.

Això que en deim caos ideològic se'ns fa més colpidor quan el teoritzador recorre en qualque moment, i no seria estrany que per presumpció intel·lectualista, a un ús incorrecte de terminologies de les ciències lingüístiques, que en el fons desconeix, o de les quals té només uns coneixements molt superficials.

Bé, però qui més teoritza és, no cal dir-ho, el crític o l'analista de l'obra d'art. Seguint la tàctica dels "bons científics", alguns intenten de descriure fil per randa les minúcies que es presenten, però amb unes ulleres de vidres tan gruixats, com diria De Kooning, que, paradoxalment, el que fan és allunyar-nos de la realitat a la qual pretenen d'aproximar-se. Àdhuc ens sembla que fins la seva "set de classificació", tal com assenyala Alechinsky, resulta si més no inútil. I això perquè el que és substancial d'una obra d'art s'escapa de les malles taxonomitzadores: perquè és quelcom intangible, només abastable amb la subtilesa de la sensibilitat. De cap manera, però, amb les estructures dels metassistemes analítics.

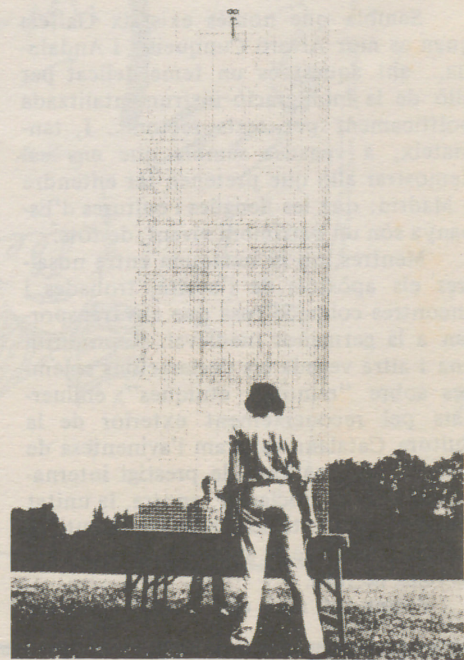
Potser per raons professionals sentim una atracció ben especial envers Jurij M. Lotman, considerat l'esponent més important de la semiòtica soviètica contemporània, centrada més que res en la Universitat de Tartu. Ha estat Lotman qui ens ha ajudat a comprendre encara més les excel·lències, però també les misèries i perills, dels processos descriptius. Processos que "sobreorganitzen" i també, simultàniament, simplifiquen l'estat dels objectes a estudi. Les descripcions estructurals es fonamenten sobre una delimitació, en el si de la cosa a descriure, d'aquells elements i d'aquelles relacions del sistema —explica Lotman— que es mantenen invariables a través de totes les transformacions homomorfes del que s'estudia. És precisament aquesta estructura invariable la que constitueix, per a la descripció d'aquest tipus, l'única realitat. El problema, per tant, radica en el fet que els elements extrasistèmics reconeguts per la seva inestabilitat, la seva irregularitat, se descarten en el curs de la descripció. La pedra que els constructors analítics rebutgen com a inútil o supèrflua —remarca el lingüista rus— esdevé la pedra angular. O pot esdevenir-hi.

Nosaltres creim, per inferència al que estam veient, que si l'anàlisi epistemològica ofereix aitals dificultats, aquestes encara seran més accentuades quan la realitat a observació sigui l'obra artística. Entre diverses obres artístiques notarem que els elements repetits entre d'elles, és a dir, els regulars i estables, no es donen o en són els mínims. En canvi, els elements asistemàtics, únics, esdevindran la immensa majoria. I seran precisament els angulars, els significatius, els definidors de l'encís artístic, els dinàmics inabastables. Que a qualcú se li digui, conseqüentment, que tal o tal obra es troba dins del "departament" categòric o paradigmàtic de l'espacialisme, l'abstracció lírica o l'art

figuratiu, per exemple, no voldrà dir massa coses sobre una obra en concret. Serà només assenyalar el que pugui tenir en comú amb d'altres. Però la substancialitat dinàmica i irrepètible que la podran erigir en una gran obra no es transmetrà en cap metallenguatge de les ciències. El que és vital en art és extrasistèmic i, per això mateix, se substeu al pensament analític i a la classificació. Tota anàlisi ja sabem que és com una còpia fotogràfica, que tendeix a la reproducció d'un objecte, però paralitzant-lo: l'anul·lació del seu dinamisme és una nafra greu i definitiva. I més encara quan aquest dinamisme és el tret més característic del que s'intenta de descriure.

Retornant a Lotman, recordem quan ens assenyalava que la ciència com a tal simplifica els objectes d'estudi amb la tasca descriptiva. També ens recordava que, a través d'aquests processos de descripció dels objectes, els sobreorganitzam. És a dir, que la xarxa analítica darrera de la qual es situa el científic li fa veure una organització molt més rígida que la que es dona en realitat. Doncs bé, apliquem l'anàlisi al món anàrquic de l'obra artística: l'atraparem dins d'una rigidesa tal, que acabarà essent l'antítesi d'ella mateixa: veurem una organització estructural on potser només discorre l'empenta d'un alè poètic.

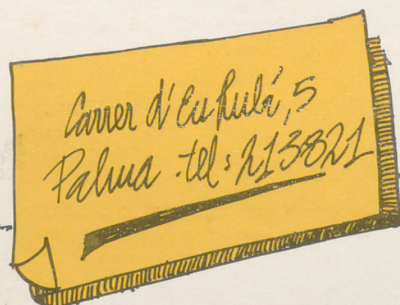
Pel que hem anat exposant, no és si amb més o menys d'encert, arribam a concloure que desembarbollar l'art pot esdevenir un absolut fracàs quan intentem d'"entendre'l" amb eines inadequades. És preferible de respectar la "dificultat" de l'art, entenent-lo com una morfosintàctica especial, plenament adient per a portar el missatge artístic a les zones del cervell poblades de boscos incommensurables, on segur que els conceptes són, sens dubte, estranys i desconeguts personatges d'altres òrbites allunyades.

LLIBRES EN:

CATALÀ, GALLEC, BASC,
OCCITÀ, CASTELLÀ ITALIÀ.

JUGUETES DIDÀCTIQUES,
REVISTES, DISCOGRAFIA.

SUBSCRIVIU-VOS A LATITUD 39

FERREAN-SINTES

ADHESIUS, ALBARANS, BUTLLETINS,
CARTELLS, CARTES, CATÀLEGS,
DISENYS, FACTURES, FULETONS,
IMPRESOS, LLIBRES, REBUTS,
REVISTES, SEBENS DE GOMA,
TARGES.....

*Experts
en les arts
de la comunicació
impresa*

SOCIEDAD COOPERATIVA LIMITADA
GRAFICAS

SON ESPANYOLET

C/ Son Espanyolet, 49. Tel: 28 83 57 PALMA DE MALLORCA-14

Espirafacs

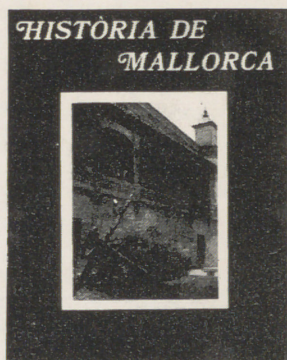
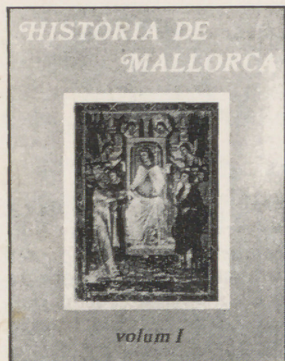
EXPOSICIONS

LLIBRES

PAPERS

BISBE LLOMPART, 127

TEL. 50 25 35 — INCA

Ja és a la venda el segon volum de la

HISTÒRIA DE MALLORCA

un treball d'equip que ens ofereix una visió completa i objectiva de la història de la nostra illa, des de la Prehistòria fins a la constitució del nou Consell General Interinsular l'any 1979.

Col·lecció Els treballs i els dies, nos. 20, 21.

Un recull de textos de Josep Maria Llompart sobre temes relacionats amb poesia i poetes: Ausiàs March, Marià Villangómez, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Miquel Bauçà, etc.

Col·lecció Raixa, nos. 126, 127.

MAYURQA

19

FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES
UNIVERSITAT DE PALMA DE MALLORCA

ÍNDEX

Consideraciones en torno a un best-seller: "Corazones sin rumbo", per Bartomeu Bauça. Funciones oracionales y esquemas sintáctico-semánticos, per Valerio Baez. Situación histórica de la poesía surrealista portuguesa (I): El surrealismo portugués en el contexto de la literatura portuguesa contemporánea, per Perfecto Quadrado. José María Valverde o el imposible Materialismo A propósito de "Ser o palabra", per Fco. Díaz de Castro. La muerte como tema en la novela mexicana contemporánea, per Teobaldo Noriega. La poética de Angel González, per Maria Payeras Grau. Anàlisi de "Nu" de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, per Pere Rosselló Bover. El símbolo en la Poesía de León Felipe, per, J. Servera Baño. La literatura a Catalunya-Nort entre 1808 i 1833, per Joan Alegret. Jacob Sureda i l'avantguardisme a Mallorca, per F. Díaz de Castro i Damià Pons i Pons.